

REVISTA CULTULUI MOZAC

Anul XVIII

IIAR 5733

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : BUCUREȘTI, STR. SF. VINERI 9 — TELEFON 15.50.90

Apare biunar

Nr.

299

15 MAI 1973

Lag Baomer

Acum aproape două milenii, în aceste săptămâni de vară au pierit pe drumurile stâncioase ale pustiului mii de tineri evrei, discipoli ai marelui Akiva. Bîntuirea ucigașătoare epidemie printre cei cîteva zeci de mii de elevi ai lui „Askara” era numele bolii. Zilnic erau găsiți morții sute de vîlăstare tinere, pline de viață, sute de primăveră omenești. Ei nu au mai ajuns să vadă portile înflorite ale sărbătorii. Dar în a 33-a zi se întîmplă un miracol: epidemia încreză. Pentru o zi numai! Zia este o oază: un izvor, un cîntec timid, cu nuanță de steară voiozie.

Să deschidem cartea istoriei și să citim din ea...

Fumegau încă ruinele marelui templu. Vulturnul roman nimicise pe întreaga întindere a Iudeei ultimele grupe de zelozii. Cei rămași sub jugul cotropitorilor îl aşteptau pe Mesia. În vîrtăjii care prin minune au supraviețuit marelui măcel umblăr din sat în sat și învățau poporul Legea, stînd bine că ea singură e dătuatoare de curaj și mîngîtere.

Prințul acestia se afla și *Akiva ben Josef*. Akiva fusese păstor în slujba bogătașului Kalba Savus și ajunse după 24 ani de studiu cel mai de seamă învățat al timpului său. și el, ca și colegii lui, cutreiera satelor și orașele și propagă Legea în popor. Dar nu numai legea. Akiva învăță tinerilor sătelor să tragă cu arcul. Si-i mai învăță să aștepte ziua de minile cu răbdare, dar și cu hotărîrea nestrămată de a-i zdrobi pe asupritori.

Se urcă pe tronul Romei Adrian. El își găsi imperiul frântămat și neliniștit. Popoarele, aflată că Traian murise, se pregăteau să-și recucerească independența. Pentru a avea liniște, Adrian adoptă sistemul concesiilor. Evreilor le permise să-și reclădească templul din Ierusalim, ceea ce era o extraordinară favoare. Recăldirea începu imediat. Dar, probabil, în urma unor uneluri monstruoase, Adrian reveni asupra ordinului dat și autoriză reclădirea templerului aiurea, în nici un caz la Ierusalim. Era picătura care făcu să se reverse paharul.

Akiva nu mai putea influența evenimentele. Poporul se organiză pentru răscăolă și în fruntea lui apără řimeon — fiul stelelor. řimeon era un viteaz necunoscut, care se ivise din popor, aşa cum se iveau în trecutul îndepărtat al istoriei evreiești judecătorii. Tatăl lui se numea Koibă. Rabi Akiva însă își schimbă numele în Koibă (stea) făcând o apoteotică aluzie la viziunea mesianică „A apărut o stea în Iacob”. Akiva și toti cei ce veneau în contact cu el erau fascinați de personalitatea lui. Marele învățat îl adora fiind convins că și Mesia. Dar Koibă se trezi deodată și seful necontestat al unei mari armate. Tinerilor sătelor, zeci de mii de elevi ai lui Akiva, se adună sărătătoare a calendarului nostru.

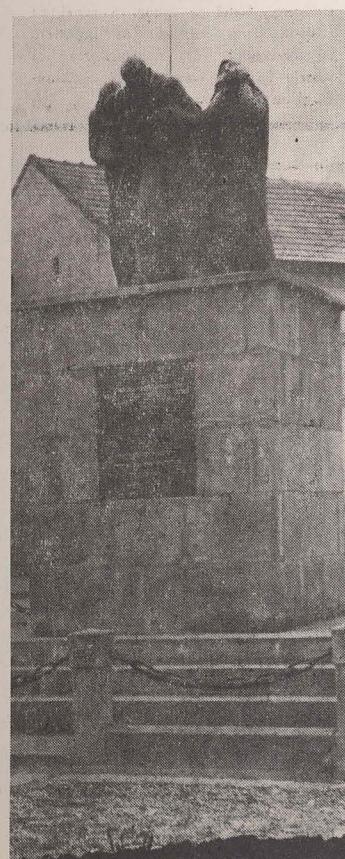
oameni: floarea Iudeei pierd în războli. řimeon murî probabil în măcelul de la Betar; legendă însă nu-l lăsa pradă dușmanului; ea îl crede căzut în preziua prăbușirii ultimei sale cetăți, în urma mușcăturii unui șarpe.

O groazănică prigoană — care întrecu în intensitate tot ce a fost pînă atunci cunoscut în multă încercata Iudee — încoronăza succesul legiunilor romane. Adrian — continuind tradiția lui Antiochus Epiphanes — interzice cu strănicie orice manifestare de viață religioasă evreiască: respectarea Sabatului, studierea Legii, circumciderea copiilor — erau pedepsite cu moarte. Akiva însă nu se lasă intimidat de legile sclerate. Brat la brat cu ceilalți supraviețuitori ai răscăolei, el continuă să prospere printre elevii săi Legea, stînd bine că-si periclităza viață prin ceea ce face. Fu prins și jupit de viu. Elevii și colegii lui fură de asemenea prinși și omorîți în torturi înfioretoare. Nîmic însă nu putu să înfrîngă dorința de viață a poporului de două ori distrus. Dispozițiile draconice ale lui Adrian căzură odată cu moarte lui, Antoniu Pius lăsînd evreilor deplină libertate religioasă.

Acacea sătări.

Săptămâni de doliu sănt menite să evocă războul disperat al trupelor lui Bar Kohba împotriva asupririi romane; ele echivalează cu perioada luptelor împotriva lui Severus, lupte nefericite care au dus la pierderea întregului teritoriu cucerit și la retragerea lui Bar Kohba la Betar. Soldații lui Bar Kohba sănt cei 24 000 de discipoli ai lui rabbi Akiva, care au pierit în decurs de numai săptămâni, secerăți de misterioasa „Askara”. Lag Baomer, ziua de 18 IIAR, pare să fi fost ziua revocării dispozițiilor lui Adrian, ziua eliberării Iudeei de spaimă asupririi și a începerii vieții religioase evreiești, ziua în care a început „epidemia” care făcea ravagii în rîndurile tinerilor elevi ai lui Akiva.

Este cea mai modestă sărbătoare a calendarului nostru.

D E J

Monumentul
deportaților evrei
executat de
sculptorul

MARTON ISZAK

Vizita în Israel a Eminenței Sale dl. Șef rabin dr. Moses Rosen

In ziua de 26 aprilie 1973, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a plecat în Israel. În calitatea d-sale de președinte al Comitetului internațional *Beit Hatfutzot* (Casa comunităților din Diaspora) d-sa a luat parte, în aceeași zi și în seara zilei de 28 aprilie, la ședințele consiliului de conducere al acestei instituții de cultură iudaică.

Au luat parte la aceste ședințe d-nii: dr. Nahum Goldman, președintele Congresului Mondial Evreiesc; Louis Pincus, președintele Agenției Evreiești; Leboșa Rabinoevici, primarul orașului Tel-Aviv; profesor Simonson, rectorul Universității Tel-Aviv; dr. Michel Landau, I. Oren, I. Weinberg, poetul Aba Kowner și o delegație de personalități, experți în artă iudaică din S.U.A., în frunte cu dr. Karl Katz, curator al Muzeului Metropolitan din New York.

S-au dezbatut proiecte pentru prezentarea unei sinteze a iudaismului bimilenar al Diasporei, precum și a programului de activitate științifică a instituției.

In ziua de 30 aprilie 1973 Eminența Sa a oficiat rugăciuni la *Zidul de apus* (Kotel Hamaaravi) din Ierusalim.

In aceeași zi, d-sa a avut o întrevedere cu d. dr. Z. Wahrhaftig, ministru cultelor din Israel, cu care a discutat probleme privind distribuirea sulurilor sfinte (Sefer Tora) făcute dar sinagogilor din Israel de către Federația Comunităților Evreiești din Republica Socialistă Română.

In ziua de 1 Mai 1973, Eminența Sa a fost primit în audiență de către președintele Statului Israel, Excelența Sa Zalman Shazar, căruia i-a exprimat felicitări cu prilejul celei de a 25-a aniversări a Statului Israel. (Iom Haatzmaut). Excelența Sa d. Zalman Shazar și-a exprimat profundă satisfacție pentru faptul că d. Șef rabin dr. Moses Rosen a acceptat misiunea de a îndruma Casa comunităților din Diaspora și i-a urat deplină succes astăzi în această activitate, cît și în cea de îndrumător spiritual al comunităților evreiești din România.

In aceeași zi Eminența Sa s-a întors în țară.

Şedința comitetului de conducere al Federației Comunităților Evreiești din Republica Socialistă România

In ziua de 6 mai a.c. a avut loc ședința comitetului de conducere al Federației Comunităților Evreiești din Republica Socialistă România. Ședința a fost preșidată de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

Trecîndu-se la ordinea de zi, Eminența Sa a schițat felul cum trebuie să lucreze comitetul, menit să devină un organism colectiv de conducere și rezolvare a problemelor comunității. În acest scop, a propus constituirea unor comisii permanente specializate, care să studieze și să avizeze asupra chestiunilor de reșort.

Şedința a dezbatut problema îmbunătățirii activității comunităților și a apropiierii lor de enoriași. În acest scop s-a hotărât ținerea de adunări generale în cadrul fiecărei comunități, pe baza unui plan întocmit de prezidiul Federației. Adunările generale vor constitui un prilej de a informa pe coreligionarii din fiecare localitate despre activitatea comunităților și a Federației, precum și de alegere a conducerii comunităților.

Plecind de la situația concretă actuală a obștei, ședința a hotărât că, treptat, comunitățile mai mari, cu o experiență mai bogată, să ia în grija lor comunitățile mai mici, din localitățile apropiate, pentru ca și acolo enoriașii să ducă o viață de cult și obștească deplină.

Pe linia preconizată de ultima conferință pe țară a comunităților și pentru întărire legăturilor dintre conducerea Federației și comunității, ședința a stabilit că membri ai comitetului să viziteze, pe baza unui program bine alcătuit, comunitățile din țară, unde să ia legătura atât cu conducerea cît și cu enoriașii.

La următorul punct al ordinei de zi d. Emil Sechter, secretarul general al F.C.E.M., a prezentat o informare asupra felului cum a decurs aprovizionarea cu azimă și celelalte alimente rituale de Pesah 5733, precum și acțiunea de asistență, cu același prilej, a coreligionarilor bătrâni, bolnavi și lipsiți de familie. Cu multă satisfacție, comitetul a constatat că ambele acțiuni s-au desfășurat în cele mai bune condiții, atât la București, cît și la comunitățile din țară.

Au fost rezolvate, de asemenea, chestiuni curente.

In concluzie, Eminența Sa d. șef rabin și președinte dr. Moses Rosen a apreciat ca fructuoase lucrările ședinței comitetului, care și-a dovedit dintru început utilitatea. D-sa și-a exprimat convingerea că măsurile preconizate, judicios puse în aplicare, vor avea urmări binecuvîntante asupra vieții noastre comunitare.

„Muza ta ebraică pe plaiul drag al Moldovei“

Un eveniment îl reduce în actualitate pe poet născut și trăit pe meleagurile românești, Iacob Groper: la Așkelon, în Israel, o stradă dintr-un cartier locuit de cetățeni originari din România a primit recent numele său.

Cei care au luat această inițiativă au avut, desigur, în vedere, atașamentul scriitorului la tradițiile noastre; au avut în vedere pe cel care a fost unul din făuritorii limbii literare idîș, pe cel nelipit la manifestările evreiești, fie cele din lăcaș religios fie cele culturale, pe traducătorul psalmilor, pe cel care a fost susținutul multor instituții și publicații evreiești (ne mindrim că a fost și colaborator al revistei noastre).

A fost cel dinții poet pe care obținea evreiască din România l-a dat literaturii în idîș, „un talent puternic și o forță originală“ (H. N. Bidali).

A copilărit la Mihăileni (Doroboi), în preajma Siretului și a afluenților săi, într-o incintătoare regiune deluroasă, bogată impădurii, într-o familie ruralizată care se întărea în lipsuri; în consecință, viața și opera sa (pasteluri, sonete, poeme evocând casă și sărgănat, amestec de epic și liric) îi vor fi mulță vreme marcate de acest dualism, „chiar și poezia sa apărând idiliști“. În tinerete a căpătat Moldova, cunoșind îndeaproape și viața iudeilor români și cea a mesterilor evrei; altă dualitate care îl va caracteriza: „cîntărește al peisajului moldav și al sensibilității evreioromânești“, cum îl caracterizează prof. I. E. Törökü, în revista „Convorbiri literare“. Adunat în el, de copil, și comoara folclorului românesc și bogăția de legende evreiesci.

*Ora unde rezbane, i-danteză tă... el
poartă - ca achilopătășă trimisă din
prostitutate și zoologie - un joc de
aur, le picior: semnal frumosul
Moldova!*

*Fii purtare sănătos și,
Când nici jută, să te li înălță!
Gala Galacto*

5 noiembrie 1974

Facsimil după scrisoarea lui Gala Galacto

„Muza ta ebraică“ — îi scria Gala Galacto — „poartă în costită flori de pe plaiul său de drag și dăruiește Moldovei (...) Oriunde va sbita cîntecul său, el poartă un inel de aur la picior: semnal frumosul Moldova.“ „Puritatea gîndului, frâgezimea sentimentului și sublimarea naivă a expresiei amintesc pe

Shelley (prof. M. Dragomirescu). Alții, vorbind de el, își vor aminti de Heine, de Lenau... Poet eminescian el însuși, Iacob Groper, l-a tradus în idîș ca nișnem atul pe luceafărul poeziei românești; a tradus și din frații Văcărescu, din Crăvara, Depărăteanu, Bolintineanu, Alecsandri, St. O. Iosif, G. Bacovia, Maria Bănni, D. Corbea... La rîndul său, a fost tradus în românește de Barbu Nemțeanu, A. Axelrad, B. Fundoianu, E. Furtună, Em. Dorian, B. Iosif, Camil Baltazar, Veronica Pîrumbacă... Versurile sale au mai fost transpuse în ebraică, germană, engleză, polonă...

Unul dintre strălușii expoñenti ai culturii evreiești din România, ai culturii în general, a înstărinut neconitenit în jurul său (se simtează mai cu seamă în mijlocul tineretului) o atmosferă de înaltă spiritualitate, de entuziasm, la Iași (la Toynebe-ball, la gruparea „Licht“ cu revista „Licht“ pe care el a creat-o), apoi la București (asociația „Kulturlighe“, „Asociația pentru cultura idîș“, „Iku“ etc., etc.)

Poezia sa, și astăzi plină de muzică, a inspirat mulți compozitori: Albert Segălescu, I. Botognani, Boris Segal, H. Schwartzmann...

Scriitor în limbă străină care a rămas totuși moldovean prin sentiment și vizinane" (Mihail Sadoveanu), „deși în idîș, poezia lui e împregnată profund de peisajele din susul Moldovei și al Bucovinei, cu simț și dragoste de natură și de iudeanul român“ (E. Lovineanu).

Îată de ce, pensuș un Iacob Groper, reflex al ființei evreilor din România" și totodată ca omagiu plaiurilor natale, fășii lui compatriotii, azi în Așkelon, au înțuit să-i păstreze numele în amintire, acolo unde se întâlnesc cu el zi de zi, pe tablile indicând o stradă centrală din-tri-norii cartier.

„Strada IACOB GROPER!“ Ni se pare nimică o astemenea eternizare a unui poet care prin totă ființa sa a fost un om al străzii, al mulțimii, al vieții clocoindine.

M. M.

Un maestru al penelului: RUBIN

Rubin este un nume de mare prestigiu în lumea contemporană a artelor plastice. Amatori de artă ca și pinacoteca din marile metropole consideră drept o favoare deosebită de a defini sau de a putea achiziționa o pînză lucrată de acest ilustru artist. Opera sa este analizată, catalogată și comentată în termeni entuziaști de către critici de artă. E o operă care se imbogățește mereu, căci la 80 de ani maestrul a rămas același fecund și pasionat creator de frumos. Este și această neobișnuită vitalitate un indiciu asupra caracterului ieșit din comun al personalității sale.

Reuven Rubin a văzut lumina zunei aici, la Galati, pitorescul port dunărean și a copilarilor într-un molcom tîrg moldav, în Fălticeni lui Sadoveanu și Băncilă. Primele impresii despre lume de aici le are; de aici dulceața culorii și armonia formelor, de aici aura de legendă ce învăluie natura, lucrurile și oamenii pe care-re-i pictaază. Pe drept cîştig remarcă un critic de artă israelian că la Rubin simbolul frumosului este alimentat de izvorul succulent al folclorului popular și că asemenea lui Chagall, care poartă cu sine imaginea orașului natal, Rubin duce cu sine lumea pitorescului tîrg Fălticeni.

Nevioa de a-și slăbi talentul la făcut să parășească de tînar locul natal. Avea 19 ani

cînd a fost admis la școală de artă „Bezaael“ din Ierusalim, la clasa renomului profesor Boris Schatz. Mai tîrziu își coninuă studiile la Paris, afirmîndu-se totodată ca un talent viu-guros și profund original.

Reuven Rubin este în prezent decanul de vîrstă și de talent al artiștilor israelieni și totodată — precum am arătat — unul dintre reprezentanții cei mai prestigioși ai picturii moderne contemporane. Pinzele sale pot fi admirate la marile muzeu și galerii de artă de la New York și Paris, de la Londra și Ierusalim.

Deși plecat din mijlocul nostru de peste o jumătate de veac Rubin nu s-a înstrăinat, răminind un prieten devotat și statoric al României și poporului său. Un fericit concurs de împrejurări a făcut ca aceste simfântă ale sale să nu rămînă o simplă stare de spirit, ci baza solidă a unor împliniri efective. E destul să arătăm că maestrul Rubin a fost cel dinții ministru plenipotențiar al statului Israel la București și în această calitate a contribuit în măsură însemnată la statonicirea bunelor relații între cele două țări.

După încheierea stagiului diplomatic, Reuven Rubin s-a întors în Israel, unde s-a manifestat întodeauna ca un prieten devotat al României. De aceea, în mod firesc, Asociația de prietenie

O veche instituție

ebraică

ANGARIA

Instituția angaria reprezinta la început un sistem poștal instaurat în imperiul persan pentru facilitarea tranzacțiilor comerciale dintre diferitele state componente. Herodot arată că principalele drumuri ale imperiului au fost împărțite în etape, niciuna nedepășind durata unei zile de mers.

Angaria a fost introdusă de persani în vechea Iudee cam la începutul perioadei celui de al doilea templu, deoarece drumul costal principal spre Mării trecea pe acolo. Prima mențiune a angariei în Iudeea datează din vremea perioadei hasmoneene, cînd Demetrius al II-lea, regele Siriei a oferit evreilor printre alte avantaje și scutirea de această obligație (Cartea Mac. I. 10, 33). În perioada romană drumul dintre Sidon și Ierusalim era considerat o arteră principală pentru angaria, avînd ca etape principale orașele Acra, Caesarea, Samaria și Bet-El. Șoseaua dintre Ierusalim și Antipatris, cu etapele ei Emaus și Lida, era de asemenea considerată o arteră importantă. Deși la început angaria a fost un serviciu poștal, sensul acestui cuvînt s-a largit ulterior, însemnînd rechișioane forță în interes public. Astfel, rabbi Zeiri (secolele III și IV) povestea că a fost forțat *be-angaria* să aducă miri la palat. Se povestea despre Eleazar ben Harson, un membru al unei familiilor de mari preoți, că întîlnindu-se cu slugile sale în timp ce ducea pe umăr un sac de făină, aceșia nu l-au recunoscut, lufindu-l drept unul care își îndeplinea obligația de angaria (Ioma 35b).

Secolul al III-lea a fost un secol de declin economic iar angaria servea drept pretext pentru impunerea a tot felul de sarcini, corvezi și confiscari.

S-ar putea ca angaria să fi fost doar un fenomen pur babylonian, deoarece Talmudul ierusalimitean nu menționează nimic asemănător.

Literatura rabinică include în acest termen orice acțiune făcută sub constringere. Astfel se spune că evreii au acceptat *Tora be-simba* (cu bucurie), nu *be-angaria* (din constringere); că soarele își face cursa zilnică cu bucuri și nu *be-angaria*.

Israel—România î-a oferit funcția de președinte, pe care maestrul a acceptat-o cu gratitudine, căci ea corespunde simfântelor sale cele mai sincere.

Recent, pictorul Rubin i-a fost decernat Premiul național al statului Israel pe anul 1973, ca o încreunăre a întregii sale creații artistice. Consemnînd atât acest fericit eveniment, ne alăturăm numeroșilor săi prieteni și admiratori, adresîndu-i calde felicitări și urări de viață lungă, d-sale cit și distinsei doamne Esther Rubin.

V. R.

RUBIN : Dans la Meron (desen)

COMBINA ROMÂNEASCĂ DE RECOLTAT SFECLĂ

După o experimentare, cu bune rezultate, în mai multe unități agricole din țară, s-a omologat prototipul primei combinate românești de recoltat sfeclă — CRS-2.

Concepță și creață de un colectiv al Uzinei mecanice pentru agricultură și industrie alimentară din Botoșani, noua combina realizează simultan toate operațiile impuse de recoltarea sfelei.

Combina CRS-2, care se adaugă celorlalte mașini și utilaje executate pentru agricultură, a intrat în producție de serie.

FILMUL ROMÂNESC IN ANGLIA

La cinematograful londonez „National Film Theatre“ a avut loc spectacolul de gală cu filmul „Mihai Viteazul“, care a marcat deschiderea Zilelor filmului românesc în Marea Britanie. Au asistat cunoscuți personalități ale vieții politice, culturale, presei, televiziunii, un numeros public. Zilele filmului românesc s-au desfășurat astăzi la Londra cît și la Edinburg.

POARTA AERIANĂ A DELTEI

La Tulcea a fost dat în exploatare cel mai tînăr aeroport al țării, noua poartă aeriană a Deltei. Atât aerogara cît și turnul de control sunt dotate cu aparatura cea mai modernă pentru dirijarea zborului aviaonelor.

ROMÂNIA LA TIRGUL DE LA MILANO

România este prezentă la cea de-a 51-a ediție a tîrgului internațional de la Milano cu peste 30 de standuri, care expun o vastă gamă de produse reprezentative pentru industria și comerțul exterior românesc. Ponderea cea mai însemnată o dețin produsele industriei construcțoare de mașini. Între acestea se află tipuri moderne de mașini-unele, produse electronice și electrotehnice, diferite tipuri de tractoare, mașini pentru industria alimentară, autoturisme de teren ARO-240 și altele.

Devenită tot mai reprezentativă din an în an, participarea României la tîrgul de la Milano susține un interes mereu crescînd din partea specialiștilor și a publicului italian, datorită varietății și calității produselor expuse.

„MEVA“, O MARCA DE PRESTIGIU

Vagoanele românești purtînd marca „MEVA“ sunt bine cunoscute feroviariilor din U.R.S.S., Ungaria, R.D.G., Cuba. Ele sunt produse la uzinele din orașul Drobeta Turnu-Severin. În ultimii zece ani au fost lansate 22 tipuri de vagoane, iar volumul producției a crescut de patru ori.

RULMENTII ROMÂNEȘTI IN 39 DE ȚĂRI

Uzina de rulmenți din Brașov și-a depășit cu 13 la sută planul de export pe primul trimestru al anului. În prezent ea exportă rulmenți în 39 de țări, printre care Italia, R.F.G., Australia, Tailan-

APARTAMENTE NOI

In cel mai nou cartier de locuințe din Brăila, Vizir I — construcții au dat în folosință alte 260 apartamente. De asemenea au fost terminate 2 blocuri însumînd 16 apartamente în comunele Viziru și Ianca, localități rurale cuprinse în planul de urbanizare.

Serviciu divin de Iom Haatzmaut

In seara zilei de 4 mai 1973, după *Kablat Šabat*, la templul coral din București a avut loc un serviciu divin cu prilejul lui *Iom Haatzmaut* 5733, la un sfert de veac de la proclamarea statului Israel.

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a consacrat acestui eveniment istoric predica din această vineri seară. Domnia

Sa a evocat lungul sir de *kedošim*, de martiri care și-au dat viața pentru credința și poporul lor, precum și miracolul renașterii naționale a poporului lui Israel, începându-împlinirii cuvintelor profetilor noștri.

Ceremonia s-a încheiat prin intonarea, de către corul templului, a imnului *Hatikva*.

Acra, centru de străveche cultură ebraică

*Orașul Acra (Aco), aflat în nordul golfului Haifa, apare după bătălia de la Megido (1468 i.e.n.) pe lista orașelor cucerite de Tutmose al III-lea, precum și pe lista celor definite de Seti I și Ramses al II-lea. Ca înaintea Acre, de origine semitică, a fost mai târziu transformat de greci în ake (vincere), legindu-l de legendă lui Hercules. În timpul domniei lui Ptolemeu al II-lea, orașul și-a schimbat numele în *Ptolemaios*, nume care să-a păstrat o lungă perioadă de timp.*

Positia geografică a acestui oraș a făcut din el un punct strategic important.

După cum rezultă din Cartea Judecătoriei (1.31), Acra a fost atribuit tribului lui Aser, dar s-a mărginit și-a plăti un bir, păstrându-și caracterul de oraș fenician. După cucerirea orașului de către persi, Acra a devenit o bază navală importantă. Pe la anul 350 i.e.n. stăpinișorii Tyrlui au început să bată aici moedă. Cucerirea Siriei de către Alexandru și căderea Tyrlui a făcut ca importanța orașului să crească; acest lucru reiese din monedele de aur și argint care au început să se bată aici.

Cind Antiochus al VII-lea a cucerit orașul, i-a acordat calitatea de „sfînt și inviolabil”, fapt pentru care a fost glorificat în inscripții de către locuitorii săi. După moartea acestuia, orașul a devenit independent, rezistând – după cum arată Josephus Flavius în „Antichitàți”, atacurilor lui Alexander Ianai.

După cucerirea orașului de către romani, el a fost vizitat de către Cezar în anul 48 i.e.n. Mai târziu, Herodes a făcut din Acra o bază pentru incursiunile sale, la fel și Vespasian. Nero a coloțizat acolo legiuinea a III-a, a V-a, a X-a și a XII-a, dând orașului numele de *Colonia Claudia Ptolemais Germanica*. În această perioadă orașul se dezvoltă, construindu-și două porturi. După războiul impotriva Romei, comunitatea evreiască din Acra a fost reconstituită. Portul era folosit ca punct de imbarcare pentru delegați care se duceau la Roma;

de asemenea de flota comercială. Orașul posedă o baie renomată, care a fost vizitată și de către patriarhul Gamaliel al II-lea, iar în zgârie se ținea aici era unul din cele mai vestite. Acra era de asemenea un centru important de pescuit, dând naștere unui proverb „a duce pește la Acra”, cum s-ar spune „să aduci apă în Dunăre”. După cum relatează Plinius și Iosephus Flavius, nisipul din rîul Neeman era foarte bun pentru fabricarea sticlei.

Sub stăpnișorii bizantini, Acra a fost scăunul unui episcopat din arhidioceza Tyrlui. Dupa unele surse, prin anul 614, evreii aliați cu persanii au cucerit Acra, dar 14 ani mai târziu orașul a fost recucerit și anexat din nou imperiului persan, iar scurt timp după aceea a fost cucerit de arabi, care i-au restabilit numele de Aco. Sub acest nume este menționat în toate sursele iordanice.

Scriitori găsiți în Gheniza din Cairo se referă la kehila (comunitatea) Aco și la rașeta (conducătorii ei).

În a doua jumătate a secolului al XI-lea s-a stabilit la Acra, venind din Africa de nord, eruditul rabbi Moses ibn Kaškil. Cam în același timp, Maimonide a făcut o scurtă vizită la Acra, după care a urmat o lungă corespondență cu daianul orașului, Japhet ben Eliyah. Tot pe atunci a vizitat Acra și Beniamin de Tudela, găsind acolo 200 de evrei dintre care menționează numele unor erudiți ca rabbi Zadok, rabbi Laphet, rabbi Ionas etc. Si Petahiyah din Regensburg, care a vizitat orașul în anul 1175, vorbește despre locuitorii evrei ai orașului.

In acea perioadă Acra servea drept port de debarcare pentru pelerini și imigranți. Prin soarele în 1211 a unui grup de 300 de rabinii din Franța și Anglia, precum și a rabinului Leibiel ben Ioseph din Paris, împreună cu fiul său și 300 de învățători, comunitatea orașului a cunoscut o creștere importantă. Rabinul Leibiel ben Ioseph a înființat o ieșivă, cunoscută sub (Continuare în pag. a IV-a).

Ecoul răscoalei din gheto Varșovia

Încă din primele momente, răscoala și sacrificiul eroilor din gheto Varșoviei au cunoscut un ecou puternic în rândurile mișcărilor de rezistență din Europa ocupată de hitleriști. Ele au devenit în scurtă vreme un exemplu, un îndemn la neșupunere și la luptă, demonstrând, prin însuși răsunetul lor, că jertfa nu s-a consumat în zadar.

In mai 1943, imediat după afilarea vestilor despre răscoală, „*Unzer Wort*”, ziarul clandestin de limbă idiș din Franța scria:

„*În Polonia, deasupra Europei și a lumii întregi se înalță strigătele martirizărilor, ale celor ruginozi în camerele de gazeare, ale celor îngropăți de vii, ale celor arși, ale celor înecati, ale celor impușcați. Toate aceste strigăte se contopesc într-un singur și puternic apel, care face să freacete neamul omenește și aprinde în el spiritul razbunării. Nu e departe zina cind banda de hitleriști va trebui să dea seama pentru toate aceste crimi. Valul de singe nu va încreta niciodată și fiarbă. Nici victimele nerăvinate nu se vor odihni niciodată în pace... Spectrul infringerilor le apără bandiților nazisti. Acest spectru îl se prezintă sub înfățișarea milioanelor de victime care se ridică din morminte, iei din gurile crematoziilor și ale celorlalte întreprinderi ale morții. Ei înaintează ca o armată de năvârșii; în urma lor merge cei vii, totă omenirea, toți oprimații, uniti într-un singur gînd, acela de a-i sterge pentru todeana de pe suprafața globalului pe care asasinii nazisti, ca să nu mai rămână nici o urmă din ei. (...)*

Bătălia s-a desfășurat între o populație civilă epuizată fizic și o puternică armată motorizată. Comunicatele de război ale *Wehrmachtau* nu menționează această victorie. Ele o trăcă sub tăcere pentru că răscoala din gheto constituie prim ea însăși un esec pentru asasini nazisti. El trece sub tăcere faptul că, vrem de mai multe zile, au fost nevoiți să folosească tancri și ariane impotriva eroilor evrei. (...)

Pentru noi, evreii din Franța, bătălia tragică a ghetoului trebuie să fie un avertisment să nu ne lăsăm înjunghiați în pasivitate. Drumul salvației noastre trece prin rezistență activă și armată. Mai ales astăzi, cind ne apropiem de prima aniversare a deportării massive din 16 iulie 1942, să ne amintim de acele ore teribile, de plecarea jâră rezistență a mililor de oameni ai noștri către moarte. Să evităm greselile trecutului și să ne inspirăm din exemplul ghetoului din Varșovia. Vom salva nu numai onoarea poporului nostru, dar și existența și viitorul său, în cînd planului singeros al lui Hitler.”

RESTABILIREA UNUI FAPT ISTORIC

Documentul episcopilor francezi

Comitetul episcopal francez pentru relații cu iudaismul a publicat de curînd o pastorală privind atitudinea pe care trebuie să-o ai creștinii față de iudaism. Documentul condamnă sechele antisemitismului, recunoaște permanenta poporului evreu și afirmă dreptul său legitim de a duce o existență națională proprie.

Spre a sublinia și mai clar semnificația acestui lor, episcopii francezi au înțuit să facă publică pastorală lor cu prilejul sărbătorii de Pesah. Prin întregul său conținut, documentul este menit a restabili un adevăr istoric, de a aseza pe un fâșă drept relațile dintre creștini și evrei.

In documentul episcopilor se spune:

„Se impune ca creștinii să inceteze definitiv de a și-l reprezenta pe evreu potrivit unor clișee create de o agresivitate seculară; să eliminăm pentru totdeauna și să combatem cu curaj în orice împrejurare reprezentarea caricaturală și nedemnă de un om cinstit și mai ales de un creștin, a unui evreu, declarat „altfel decât ceilalți” și, tratat pentru aceasta cu dispreț și aversiune; reprezentarea evreului cămătar, ambicioz, conspirator sau a evreului „deicid”. Aceste calificări infamante, care, din păcate, se mai folosesc și în zilele noastre, făcă direct, fie mascat, le condamnă cu toată insistență. Antisemitismul este o mostenie a lumii pășine, care s-a înrădăcat în climatul creștin datorită unor argumente pseudo-teologice. Evreul merită atenția și stima noastră, adesea chiar admirație noastră; citoarează critica noastră prietenească și frânească, dar întotdeauna drăgoste noastră. E poate lucrul care i-a lipsit cel mai mult și în legătură cu care conștiința creștină este vinovată în cea mai mare măsură.“

Episcopii francezi consideră de datoria lor să condamne fără echivoc acuzația de „deicid” la adresa evreilor, arătând că ea este lipsită de orice temei istoric. Înălț pasajul respectiv din document:

„Este o eroare teologică, istorică și juridică de a considera poporul evreu de-avalma viu-novat de suferințele și moartea lui Isus Cristos“.

Tot atât de falsă și prejudiciabilă este tendința de a opune creștinismul iudaismului cu intenția de a discredită pe acesta din urmă. „Este fals — subliniază episcopii francezi — de a opune iudaismul și creștinismul ca religie și frică și religie dragoste. Rugăciunea de bază a credinței iudaice, *Shema Istrael*, începe cu cuvintele „Să-l iubești pe Domnul, Dumnezeul tău” și continuă cu porunca de a iubi pe aproapele. Creștinii ar greși dacă ar crede că nu au chiar astăzi nimic de luat de la spiritualitatea iudaică“.

Stabilind aceste adevăruri eclesiastice, episcopii francezi consideră de datoria lor de a nu se limite doar la afirmarea unor teze abstrakte, ci de a merge mai departe, în sensul confruntării lor cu realitățile vieții. „În decursul istoriei — se arată în pastorală — existența evreiască a fost permanent împărțită între viață în sinul altor națiuni și dorință unei existențe naționale proprii pe acest pămînt. Această aspirație ridică numeroase probleme chiar constiunții iudaice. Pentru a înțelege întreaga ampliere a acestei aspirații și dezbatările care rezultă din ea, creștinii nu trebuie să se lasă antrenăți de interpretări care nu țin cont de forme de viață comunitară și religioasă ale evreilor sau de lăuri de poziție politice generoase dar pripite. Ei trebuie să țină cont de interpretație pe care evreii o au, în numele credinților, strângeră în jurul Ierusalimului, pe care o consideră drept o binecuvântare“.

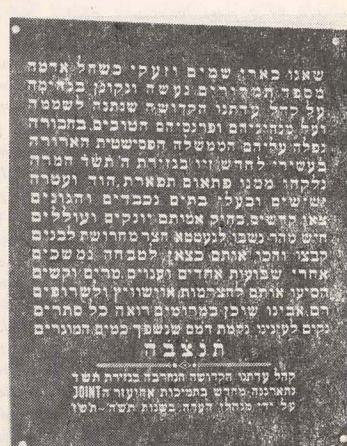
După cum era și de așteptat, documentul episcopilor francezi a fost primit cu cel mai viu interes atât în cercurile eclesiastice, cât și de către opinia publică. Presa franceză — și nu numai ea — a consacrat articole și comentarii documentului, subliniind că el merge mai departe decât a făcut-o Conciliul Vatican II, în anul 1965. După cum este cunoscut, Vatican II își propuse să adopte un document prin care să fie recunoscute gravele răspunderi ale bisericii catolice față de evrei, care timp de aproape două milenii au fost victimele persecuțiilor, între altele pe baza acuzației de „deicid“. Din păcate, intențiile inițiale ale inițiatorului acestui conciliu, papa Ioan al XXIII-lea, au fost mult frinăte de cercuri eclesiastice conservatoare. Textul initial al așa numitului Document despre evrei, supus la timpul său conciliului Vatican II, a suferit nenumărate modificări, sub presiunea acestor cercuri, pentru ca în final să apară o variantă confuză și echivocă, departe de a fi satisfăcătoare.

De atunci au trecut opt ani și iată că procesul de clarificare inițiat de regnul papă Ioan al XXIII-lea a înregistrat un nou progres, prin pastorală episcopilor catolici.

Presa franceză și cea internațională a subliniat caracterul constructiv, conform cu cerințele epocii, al noului document, arătând că el merge pe linia adevărului istoric și a reparării injuriei.

Documentul a fost primit cu interes și simpatie și în cercurile religioase evreiesc. Marele rabin al Franței, Jacob Kaplan, precum și cercuri conducătoare religioase evreiesc din Israel și alte țări și-au exprimat satisfacția față de documentul episcopilor francezi.

IN MEMORIAM...

Plăci memoriale pe peretele templului din Cluj
în amintirea martirilor obștei,
victime ale fascismului.

CARNET

1. La îndemâna noastră

Max Nordau a spus cîndva că pentru el paradisul este cu precădere o stare de spirit. Mai concret, starea de euforie perpetuă ce i-o va da faptul de a lucra la o carte ce o va tot scrie pînă la sfîrșitul veacurilor. Reluind butada subtilului scriitor și om de idei, sunt tentat să spună că, pînă la urmă, fiecare are — cel puțin sub raport ideal — raiul pe care îl merită, pentru care este apt.

Părăsind tărîmurile transcendentale, să reînsemnăm ideea că scrisul nu a fost numai vocea unui singur om, ci însăși rațiunea noastră de a fi. Așa se face că cele Zece cuvinte cioplite în piatră, cu care am început periplul în spațiu și timp s-au tot largit și adințit, pînă la dimensiunile imense ale literaturii biblice, talmudice și rabinice din zilele noastre. Nu numai că edificiul a rezistat, dar prin el am supraviețuit noi în sine. Timp de secole și milenii cuvintul a fost deopotrivă cerul și pămîntul nostru. Pe aripile cuvintului, ale ideii, ne înălțăm către cer și tot prin ele aflam punct de sprijin atunci când se părea că pămîntul ne fugă de sub picioare.

Cuvintul, ideea au fost în toate tremurările și continuă și sîi sacre pentru noi. Nu știm de ce dispus era acel monarh englez să dea efectiv un regat pentru un cal, dar în ce ne privește, un lung șir de înaintăzi au dat singurul lucru de pret de care dispuneau — viața proprie — pentru o idee. Iată de ce, admirind nespus pe bunul, înțeleptul Hilel, rămîn înțotdeauna puțin descuprăti în fața concizunii extreme cu care el a considerat că e cu puință a defini iudaismul: „Ce ție nu-ți place, altuia nu face; restul e comentariu...“ Adevarat, comentariu, dar ce altceva decât un imens comentariu al Torei este Talmudul? și cum am putea concepe azi iudaismul, pe noi în sine, fără acest comentariu?

Da, așa am străbătut spațiul și timpul: cultivînd cuvintul, ideea, scriind și învățând, învățând și scriind. Circumstanțe istorice în care ne-a fosă dat să ne împlinim destinul au făcut să nu avem printre noi nici castă militară, nici nobilime, iar bogățiajii — atunci când au fost — erau mai mulți prilej de ironie decât de admirație a poporului. Personalitatea prestigioasă și cu ascendență asupra obștii a fost și rămas învățătul, eruditul, omul cărtii. În îngrijor, rabinul era autoritate pentru enoriași, nu în virtutea funcției ci a științei sale. Așa se explică de ce știrguri mici, uitate de lume, erau mari centre de învățătură, poli de atracție pentru învățători de pretutindeni, ce năzuau să se adapte la izvorul de lumină al rabinului de acolo. Așa se explică de ce lipsurile, necazurile, persecuțiile sălbătice din trecut nu au pervertit sufletul credinciosilor, nu au făcut să fie contaminați de molima desperării: antidotul se afla la îndemâna lor și nu dădea greș niciodată. Numele său era învățătura, cartea.

L-am auzit de curînd pe unul dintre eminenții noștri cărturari evocindu-și anii copilariei. „Era o casă plină de necazuri, copiii cereau pîine, o baină călduroasă iarna și — vă! — de atîta ori nu aveam nimic din toate acestea. Biata mamă nu mai știa cum să lege capetele, dar tata era cu total străin de toate acestea. Cu nimire il vedeam cum descridea foliantele groase ale cărtiilor sale sfinte și se cufunda în ele ca într-un continent numai de el știut. În jurnal lui văd necazurile, lipsurile, cerințele aspre ale traiului de fiecare zi, dar el nu știa nimic din toate acestea, căci se afla la mii de leghe departă...“

Cam așa povestea distinsul cărturar iar eu mă gîndeam la Max Nordau. Da, paradisul poate fi o stare de spirit, euforia de a scrie o carte. Sau mai accesibil, mai la îndemâna noastră — o studiu, a te apela asupra ei ca asupra unui pămînt al jăgăduinții.

2. Scrisori...

Fapul comun, îndeobște cunoscut, nu este, evident, predilecția gazetăriei. Prin vocație și temperament, ziaristul este aras de insolit, de inedit. Dar, oare, numai ziaristul? Firește, nu numai el ci și cititorul. Nu e nevoie să consultăm pe psihologi, e suficient să ne surprindem pe noi în sine în clipă în care îndeplinim ritualul diurn al lecturii ziarului, spre a ne convinge — dacă mai e nevoie — de acest lucru.

Iată de ce, la prima vedere, ar părea superfluu să sărbărum din nou asupra atașamentului profund, de nedesfăcut, pe care-l vadesc cătărenii evrei — ori care ar fi meleagurile în care se găsește acum — față de limba și cultura românească, față de locurile unde au văzut lumina zilei. În această privință s-au spus și s-au scris atîea lucruri impresionante, încît s-ar părea că a revenit astăzi subiectului însemnată a de autocondamna la repetiție. și dacă repetiția este în mod sigur eficace ca procedeu didactic, e la fel de sigur că ea este de evitat în gazetărie.

Dacă totuși ne-am hotărît să scriem această însemnată și pentru că în prezența unor mărturii de o mare încărcătură afectivă, am simțit nevoia să împărtășim cu cititorii emoția pe care am încercat-o.

Prima mărturie este cuprinsă în scrisoarea purtând timbre americane, stampila poștei din New-York și semnată Herțu Natanson. „Nu uități meleagurile unde ne-am născut — scrie d-sa — și citim cu bucurie românește. De fiecare dată cînd găsim în cutia postală o revistă din țară, alti pentru mine cit și pentru fiul meu și zî să sărbătoare...“

Al doilea document l-am aflat în pagina de corespondență a revistei „Tribuna Română“. Printre poemele primite de la cititorii de peste hotare, „rîme în care vibrează profunde sentimente de afectiune și nostalgie pentru pămîntul natal“, cum le caracterizează redacția, am dat și de două poezii scrise de Virgil Ghelmegeanu din Iehuda-Israel. „Lipesc fruntea de-al patriei pămînt / ducând pe aripi bătute de vînt / iubirea mea-pămîntul românesc“.

Și iată și al treilea document. E și el cuprins într-o scrisoare, de data asta de la antipod, din îndepărtăta Australia. Scrie preotul Dumitru Găină, de la parohia ortodoxă română din Melbourne despre felul cum românii de acolo au întîmpinat Anul nou. După data națională românească, au fost colinde și colindători, clinchet vesel de clopoței, plugușor și urături. În noaptea care face legătura dintr-un an și altul, cînd sentimentul acut al timpului ce trece îi face pe oameni sentimentalni, 150 de români dintr-un imens oraș de la capătul pămîntului au rezisit nevoia să fie împreñăni, să întîmpine nouă an românește. Relatănd acest fapt, preotul Găină scrie: „Trebuie să subliniez participarea a 24 de evrei, bărbați și femei, născuți în România și care și-au manifestat deschis dorința de a sprijini toate acțiunile noastre... Pentru ei, limba, cultura și tradițiile românești în care au fost crescuți în România pînă mai de curînd sint o mindră și în același timp un motiv de a fi împreñăni cu români. Au fost și vor fi primiți de comunitatea română în toată dragostea“.

Împreñă cu români. Adică asemenea înaintașilor noștri, de la care am moștenit nu numai limba, credința și tot ce alcătuiește ființa noastră spirituală, ci și dragostea pentru meleagurile de basină și pentru oamenii săi. Împreñă cu români. Continuind, adică, pe acel plan și în alte circumstanțe, o tradiție multiseculară de conștiință pasnică și fertilă. Dînd în modul cel mai firesc curs simînămintelor pe care nici timpul, nici spațiu nu le-au adus și nu le vor aduce stîrbi.

VICTOR RUSU

Variantă la legenda celor

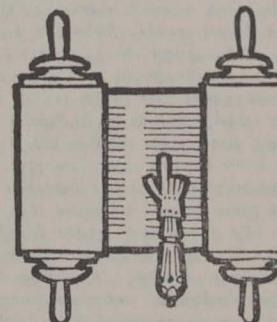
zece triburi ebraice

După cum se știe, tradiția și folclorul nostru au păstrat un mare număr de legende despre cele zece triburi ebraice dispărute de pe scena istoriei după anul 722 înaintea evenimentelor, cînd regatul lor a fost distrus de către asiro-babiloneni. Tot felul de speculații, multe dintre ele de-a dreptul fantăziste, au fost făcute despre soarta lor. Rînd pe rînd, în dinastii din America, etiopienii și judeo-persienii au fost indicați de către unii cercetători drept descendenti ai celor zece triburi...

O variantă a aceleiași legende atribuie această origine... englezilor. Se pare că pentru prima dată această păreră a fost emisă în timpul revoluției puritane, de către John Sadler, fiind reluată în mai multe rînduri de către unii autori, în secolele următoare.

Partizanii teoriei de mai sus invocă diferite argumente — mai mult sau mai puțin convingătoare — printre care și de ordin lingvistic. Astfel, ei susțin că denumirea British ar deriva de la expresia ebraică Brit is, ceea ce în traducere înseamnă omul legămîntului, iar saxon ar deriva de la expresia Isaac's son, fiul lui Isaac...

Firește că aceste coincidențe făcute nu pot constitui argumente serioase în sprijinul tezei enunțate.

Dl. rabah Samuel Adler din Cluj exprimă și pe această cale d-lui prof. dr. Nana Aurel din Cluj profunde mulțumiri pentru îngrijirea plină de devotamente pe care î-a acordat-o cu prilejul întînirii căinătorică.

(Urmare din pag. III-a).

numele de Midraș ha Gadol de Paris, în jurnal căreia s-au strîns un număr important de elevi.

In acea perioadă, înțeleptii din Eretz Israel și din Babilon se consultau în probleme religioase cu erudiții din Agra. Orașul a devenit un centru de învățămînt, care a atras mulți erudiți. Aici a trăit o perioadă de timp rabi Abraham Abulafia, iar Nahmanides, care inițial a venit la Ierusalim, s-a stabilit la Agra, unde a și trăit în anul 1270. Spre sfîrșitul secolului al XIII-lea, ieșina din Agra era condusă de rabi Solomon Petit. Curînd după aceea, orașul a fost cucerit de către mameluci, populația evreiască suferind numeroase pierderi.

Abia la începutul secolului al XVI-lea orașul și recăstigă importanță ca port și centru economic.

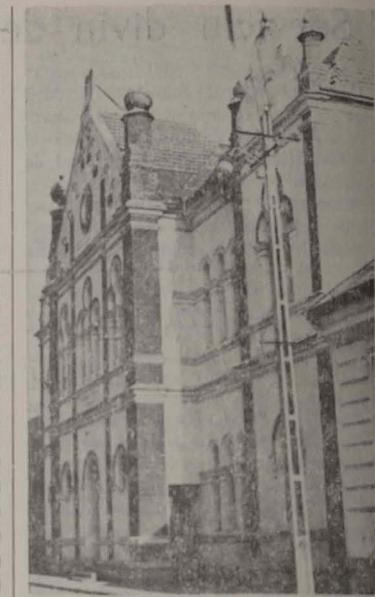
Comunitatea evreiască a început să se refacă, dar călătorii care au vizitat-o au descris-o ca fiind mică și săracă. În 1747 a murit acolo Moses Haim Luzzatto.

Prin săpături și restaurarea ruinelor rămase,

se caută acum să se mențină caracterul oriental al vechiului oraș.

In ultima vreme au fost descoperite cimitire române și beleniștice, precum și rămășițele unui templu dedicat lui Antiochus al VII-lea.

Din timpul otomanilor au rămas zidurile orașului, citadelă, o moschee și o baie.

SINAGOGA DIN SIGHET

Anghel S. Lax

A incetat din viață Anghel Salvator Lax, unul din fruntașii vieții comunitatei evreiești din România din perioada dintre cele două războaie mondiale.

Timp de peste patru decenii defunctul a înălțat în funcția de secretar al Comunității evreilor de rit occidental din Cluj. A fost de asemenea secretar al Comunității evreilor de rit occidental din Transilvania și Banat.

Paralel cu munca la comunitate, a desfășurat și activitate publicistică, fiind redactor al Almanahului evreiesc, ce a apărut la Cluj în anii 1935—1939.

Cu profundă durere anunțăm înecarea din viață a scumpului nostru frate, unchi și bunici

LUPU ROSENBERG

originar din Fălticeni

Fost multi ani în conducere sinagogii Craiover Ruy și a templului „Baron Hirsch“ din București.

Inmormântarea a avut loc în ziua de 25 martie 1973 în cimitirul din Rîșon Leion (Israel).

Cu adîncă durere familia anunță înecarea din viață a scumpiei noastre

GISELA WEISSBUCH

din Galați

Inmormântarea a avut loc în ziua de 2 aprilie 1973.

Mulțumim pe această cale tuturor celor care au luat parte la durerea noastră.

Li vom păstra veșnică amintirea.

Acra

Acra

DECES

In perioada 26 aprilie—10 mai 1973, în cimitirile Comunității Evreilor din București au fost înhumate următoarele persoane:

Kimbaum Iosefina (93 ani), str. Labirint 24 ; Vitzu Noemi (76), Bd. Schitu Măgureanu 19 ; Mueller Herman (69), Cosmonautilor 4 ; Marton Nicolae (74), Lotriarei 1 ; Hafner Sul (85), Braziliei 24 ; Albert Helen (62), Inclinață 93 ; Werker Peppi (84), Calea Moșilor 252 ; Goldenberg David (75), Spinului 9 ; Tigrerman Margareta (78), Londra 4 ; Critz Manolache (77), Dem Theodorescu 31 ; Simovici Eișe (76), Alex. Beldiman 1 ; Herman Ghizela (80), General Papazoglu 63 ; Feldman Sonia (68), Sf. Ioan Nou 18 ; Niederhofer Marcus (70), Bradului 49 ; Eiserman Cecilia (81), Bradului 16 ; Smil Bercu (62), Stoian Militar 108 ; Bercovici Rîfca Ruhla (90), Salcimilor 12 ; Rudolf Radu (60), Vasile Toneanu 14 ; Friedman Berta (84), Bd. Ilie Pintile 25 ; Czerzek Henric (77), Liviu Rebreanu 6 ; Cohn Lori (86), Bd. Aviatorilor 65 ; Recu Solomon (67), Valeriu Braniște 24 ; Slomovici Frima (59), Splaiul Te 22 ; Fidelman Sul (79), Calea Văcăunirii 97 ; Schwartz Ita (73), Bradu-lui 16.

La moarte lui Iacob Sternberg

S-a stins o lumină...

de I. Peltz

Trecerea în lumea umbrelor a lui Iacob Sternberg ne-a îndurerat, precum e și firesc. Ne-a îndurerat profund, pentru că prin săvârșirea lui din viață moare ceea din substanță mișcări literare își, ceea din substanță culturii evreiesti. Un arbore puternic, această cultură își, care de-a lungul anilor ne-a dat stele de mărimea întii (Peretz, Salomon Alechem, Bialik, ca să citez din cei mai mari și cei mai mulți doar cîivîa). Dar cînd din acest pom se rupe un ram — cum să nu suferim, cum să nu ne revoltăm împotriva biologiei care infringe, temporal, spiritul?

Condiția fizică a lui Iacob Sternberg a fost aceea care l-a doborât, cînd tocmai intrase în al nouălea deceniu. Știm: se va spune că doar lutul ființei sale a dispărut, dar că opera sa va trăi în vecă. Știm, acesta este un adevară, o realitate care nu mai trebuie demonstrată. Dar nu e mai puțin adevară că nîe greu să ne impăcăm cu gîndul că *reb Iancu*, cum îi spunea bătrînii lui prieteni, nu mai e.

S-a stins o lumină.

S-a stins un mare poet, iar dimensiunile izbiturilor sale literare de-abia de-acum înainte vor fi studiate, așa cum se cuvine.

Poezia lui Iacob Sternberg e completă și am vrea să dâm acestei expresii semnificația ei autentică. E o poezie în care lirismul face casă bună cu notația, reflecția cu contemplarea, descrierea cu participarea artistului la frântările epocii sale. E o poezie în care își însuși, nu se relevă, printr-o muzicalitate impresionantă, cuvintele prind aripi.

Carta sa de poezii, apărută recent, poate fi socotită ca o adevarată *Cintare a cîințăilor sternbergiană*. Sî, în același timp, ca un cîtremurător *cîinec al lebedei*, neșteptat pentru noi toți care prețuim limba în care s-a realizat un Mendala Moher Sfîrîm, un Salom Asî, mai aproape de noi, un Manger.

Iacob Sternberg a adus în poezie *sufletul său*, *culeoare sa*, *privirea sa* asupra peisajului natural, ca și al celui uman. Fără îndoială că originalitatea poetică sale nu mai trebuie demonstrotă.

Dar cum o constatăm, cum ne dăm seama de realitatea ei?

Foarte simplu.

Originalitatea se impune de la sine prin ceea ce scriitorul aduce ca vizionare personală în tratarea temelor literare. Originalitate — cine no-simte? — nu stă în strani împerecheri de imagini.

E adevarat, înregistram în toate epociile și pretutindeni în lume, apariția unor scriitori care își afirmă originalitatea printr-o optică deosebită — optică lor — menită să prezinte, însă, teme etern-valabile. Asemenea apariții pot sătiri, la început, nedumerirea și chiar împotrivă a viriei unor cercuri puțin receptive la ceea ce numim nou în artă. Nu trece, însă, prea mult timp și originalitatea operei impune tuturor și ceea ce păre de neadmis întrunește sufragii unanișe. Cînd în orice literatură — deci și în literatura își — apar asemenea poezi care au ceeva de spus și vin cu un mesaj personal, opera lor devine perenă.

Poetul lui Iacob Sternberg se distinge, pe de o parte, prin originalitatea hainei în care și-a îmbrăcă ideile (fiindcă e și o poezie de idei) și, pe de altă parte, se asemăna prin abordarea temelor etern valabile.

Aș vrea să mai pomesc aici despre personalitatea complexă a celui dispărut, despre activitatea sa în domeniul teatrului își din România.

Cel venit la noi de undeva, dintr-un tîrgușor în care populația evreiască vorbea curent își, a găsit în trepidăția Bucureștiului, o ambianță potrivită talentului său cu atită valență. Așa, potrivită personalității său cu atită valență. Așa, de pildă, să pomenim de omul de teatru Sternberg. Cine a trăit acea epocă nu va uita niciodată minunatul său realizări în domeniul revistei evreiesti. Dar și ceilalți, (oamenii generației de azi) au uzit de celebrele sale adaptări din Peretz și Salomon Alechem, precum și de reviste sale. Numele său a intrat în conștiința publică, pentru că el a fost un autentic reformator al genului.

Ei n-acceptă să scrie și să regizeze spectacole de simplu amuzament. Sternberg a înțeles că de alt scop revistei: să amuze dar să facă și educația spectatorului. Ne aducem aminte acum, cînd asternem aceste rînduri, de „Purim Cabaret”, de „Times”, de „Herslă Ostropoler”, de „Huji sell-Huji șelohi”, — care, au fost altceva, decât revistele obișnuite. Altceva, vreau să spun mai mult decât ele — adevarăte lecții de etică.

Regizor cu imense posibilități de expresie, el a dat viață celebri drame a lui I. L. Peret „Noaptea în tîrgul vechi” și „Croitorului fermecat” de Salomon Alechem.

Rebrie, de asemenea, să reamintim contribuția lui la reușita spectacolelor trupei teatrale a lui Sidi Thial. Pieseile „Iașke Kolbi”, de pildă, sau „Umbra galbenă” au suscitat interesul mulor de spectatori, care și-au dat seama de mesajul artistic superior cu care a împrospătat Sternberg teatrul își. Satirizind, el încerca să contribuie, așa cum face orice artist autentic, la schimbarea în bine a caracterelor. Criticând și ironizind, elăcută să îndrepătă comportarea oamenilor.

Iacob Sternberg

A fost un om de teatru în aceeași măsură în care a fost poet. Reactualizind, de pildă, pe Salomon Alechem sau scriind reviste de teatru, regizindu-le în maniera lui, Iacob Sternberg a fost un strălucit om de teatru. Spectacolele sale au sărbătorit, la scara timpului, interesul dramaticurilor și actorilor care și-au înscris numele în istoria teatrului românesc: Victor Eftimiu, Soare Z. Soare, Tony Bulandra, ca să citeze doar cîteva nume ilustre.

Om al timpului său, artist și intelectual care se mișca liber pe latifundiile culturii universale, Sternberg a înțeles de minune curențele noi în literatură. S-a bucurat de prietenia lui Geo Bogza, acest magician al metaforei, a lui Stefan Roll, poet în scris și în viață, a lui Saşa Pană, a tuturor contemporanilor care au înnoit poezia și au sporit capacitatea de comprehensiune a literaturii de către masele de cititori. Să nu uităm de activitatea sa ziaristică și publicistică. Articolile și studiile sale din „Lumea Evreei”, de pildă, revista condusă de I. Brăcar, s-au bucurat de atenția și prețuirea cititorilor. A colaborat la multe alte ziaruri și reviste evreiesti din tărâu și străinătate, bucurîndu-se pretutindeni de o largă audiенță.

S-a stins o lumină... Dacă mai trăia trei ani, ar fi participat la sărbătorirea unui veac de activitate a teatrului evreiesc din România.

Dar, de fapt, prin ceea ce a realizat, Iacob Sternberg va participa la *toate* sărbătorile teatrului evreiesc...

S-a stins o lumină: a pămînteanei.

Lumina cealătă — a *artistului* — a poetului, a omului de cultură Iacob Sternberg va trăi în eternitate.

Stenografia ebraică

Prima încercare de a crea o stenografie a limbii ebraice a fost făcută în secolul al XIX-lea.

Deși la început era răspîndită păreala că ebraica nu are nevoie de stenografie, deoarece ea omite un număr de vocale, fiind astfel în sine o scriere „stenografică”, pînă la urmă să constată că scriul obișnuit nu poate fiu pașul cu vîțea vorbirii. După primul război mondial au apărut mai multe metode și anume cea a lui Ben Israel Zalman în 1919; a lui D. Tunes în 1921; a lui P. Sragorodsk în 1926, a lui J. Maimon în 1929. Dintre acestea, metoda lui Maimon s-a dovedit cea mai indicată, fiind adoptată de majoritatea stenografilor ebraici. Autorul a început să dezvolte această metodă încă în 1924, pe baza sistemului stenografic internațional conceput de Felix Konovsky, înind seama de particularitățile limbii ebraice.

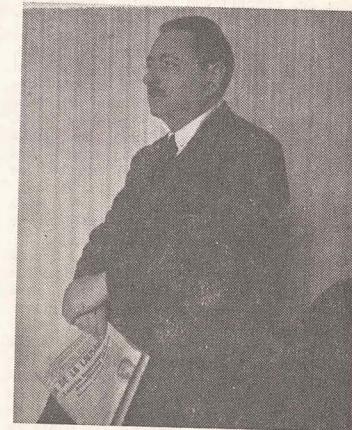
După cîțiva ani de munca a publicat, în 1929, primul manual de stenografie ebraică, iar în 1932 un ghid numit Elef Kizure Milim (O mie de ideografe), Maimon a considerat că stenografia ebraică nu trebuie să fiu seamă de tradiția scrișului ebraic de la dreapta la stînga. În sistemul său se notează de la stînga la dreapta, ca în scrierea latină, aceasta fiind mai comod pentru mină dreaptă.

Regizor cu imense posibilități de expresie, el a dat viață celebri drame a lui I. L. Peret „Noaptea în tîrgul vechi” și „Croitorului fermecat” de Salomon Alechem.

Rebrie, de asemenea, să reamintim contribu-

Constantin Graur

Evocări

În 1946, inaugurîndu-și noua sa măserie de gazetar, George Călinescu își exprima convințarea că ea nu poate fi exercitată decât de acei care au conștiință civică perfect orientată asupra relațiilor locale și de pretutindeni, de cei care se respectă pe sine și pe cîitor, de cei care au dezvoltat la maximum simțul de răspundere personală.

Această caracterizare făcută de marele om de cultura se potrivește cum nu se poate mai bine acelaia ce a fost Constantin Graur, pe care-l evocăm astăzi, la împlinirea a 33 de ani de la prematura sa dispariție.

Fostul director, timp de peste 15 ani, al cotidianelor democratice „Adevărul” și „Dimitriea”, a fost un om de bogată cultură și înținsă experiență profesională, un causer plin de farmec, un conferențiar insuflat de un cald umanism și un scriitor al căruia stil stîrnește curiozitatea și interesul cititorului.

Pentru Graur, cuvîntul era acțiune. Numai demasind râu, poti nădăjdu într-o schimbare. Aceasta era atitudinea consecventă a „luptătorului fără pată, dar și fără frică” Constantin Graur, după expresia lui Ion Pas, fostul colaborator și prieten al defunctului. Tot ce a dat pana sa de gazetar atestă o prezență civică febrilă, după cum întreaga sa publicistică este a unui militant incoruptibil, cu vocația certă de a fi apărătorul valorilor intelectuale, etice și estetice ale culturii și civilizației. El stă prea bine că, înlocuind scriitorul, ziaristul nu scrie doar articole, ci se scrie pe sine însuși, el fiind nu un reporter al oportunității, ci un raportor al umanității.

Polemist plin de veră, Graur întrunea totodată și dificila meserie de critic literar. Foiletonul pe care l-a scris în 1910 despre Barbu Delavrancea este un model de sinteză, care, la timpul său, a făcut vîlvă în lumea literelor. Colaborarea sa la ziarurile franceze, în frunte cu „Le Temps”, i-a adus remarcabilă apreciere a presiei pariziene că ar un stil la Anatole France, armonios, odihnitor, subtil, dar totodată scăldat într-o fină ironie plină de umanism. Necrologul pe care l-a scris în 1927, predecesorul său Constantin Mille a produs în toate cercurile intelectuale o profundă empatie, după cum panegiricul din 1920 pentru memoria marelui critic Dobrogăeanu Gherea i-a adus în presa literară din acel an întreaga apreciere, și omagiu unanim.

Fostul director al ziarului „Egalitatea”, M. Schwartzfeld, avea pentru Graur o deosebită considerație, etichetându-l drept „un mare dasăral în mestesugul complex al gazetăriei, un dasăral în artă de a primi cu eleganță adversitățile destinului, un dasăral în învățătură generozității”. Alături de Horia Carp, S. Labini și A. Steuerman, Constatin Graur a fost fondatorul și unul din principali redactori ai ziarului „Înfățirea”, organ al Uniunii evreilor români, devenit apoi „Curierul Israeli“.

In timpul ocupației germane de către MacKensen, Graur a avut soarta celorlați ginditorilor progresiști, lagărul de concentrare. Reîntrând, după terminarea războiului, a refuzat să scrie cătă vreme mai calcă pe pămîntul românesc de neamă. După aceea a scos ziarul „Izbînda”, în care, împreună cu un grup de prieteni devotați ataca problemele acute ale momentului, pînă la „Adevărul” și „Dimitriea” au revenit la rosturile lor de avangardă a democrației române.

In timpul ocupației germane de către Mac-

kensen, Graur a avut soarta celorlați ginditorilor progresiști, lagărul de concentrare. Reîntrând, după terminarea războiului, a refuzat să scrie cătă vreme mai calcă pe pămîntul românesc de neamă. După aceea a scos ziarul „Izbînda”, în care, împreună cu un grup de prieteni devotați ataca problemele acute ale momentului, pînă la „Adevărul” și „Dimitriea” au revenit la rosturile lor de avangardă a democrației române.

Pentru atitudinea cinstită avută în timpul primei conflagrații mondiale și pentru lupta sa în favoarea aliajilor, guvernul francez l-a decorat cu Legiunea de onoare, iar guvernul român îl-a acordat Crucea comemorativă a războiului.

Un omagiu deosebit se cuvine adus memoriei lui Graur pentru întemeierea, în 1919, a valoroasei reviste *Cuvîntul Liber*, în paginile săreia nemurării ginditorii și publiciștii democratice și au exprimat opinile lor în probleme sociale ale vremii. Curajul lor civic a determinat cenzura, în mai 1921, să-i interzică. Perseverența lui Graur a obținut în 1924, aprobația de reparație și colaborarea prețioasă a unor intelectuali de talie lui Ralea, Vinea, Perpessicius, Camil Petrescu, Zarifopol, Sevastos și alții.

Datorită în mare măsură lui Constatin Graur, într-o război mondial, directorul „Adevărului” și „Dimitriea”, în fața întregului personal redacțional un amplu expozeu, recrutator rechizitoriu al acțiunilor antideratificante ale regimului de atunci, ca și o chemare la strîngerea războiului întră apărarea libertății cuvîntului.

Expozeul a apărut în broșură. Cu cîteva zile mai înainte, la invitația Asociației titlașilor evrei „Uniunea” și înșine o conferință despre „Contribuția evreilor în presa română”.

Om de conștiință, el nu și-a renegat nicio-

dată origine. Cînd Moses Schwartzfeld împlinise 60 de ani, Graur l-a omagiat prin verbul său plin de autoritate morală. Studiul său critic asupra lui „Manasse” de Ronetti Roman, ca și expozeul său asupra „Chestiunii evreiești”, nu sînt doar „notite critice” sau „note și observații” cum în mareu îl modeste, le subînținuse, ci adevarăte sinteze exegetică asupra problemelor debătute.

La 7 octombrie 1934, în plină revîrsare de ură răsistică, directorul „Adevărului” și „Dimitriea”, în fața întregului personal redacțional un amplu expozeu, recrutator rechizitoriu al acțiunilor antideratificante ale regimului de atunci, ca și o chemare la strîngerea războiului întră apărarea libertății cuvîntului. Expozeul a apărut în broșură. Cu cîteva zile mai înainte, la invitația Asociației titlașilor evrei „Uniunea” și înșine o conferință despre „Contribuția evreilor în presa română”.

In exilul ce și l-a impus singur, după ce a fost izgonit de la conducerea celor două mari cotidiene, a desfășurat la Paris o vie activitate de presă, prevenind omenirea asupra dezastrelui pe care îl pregătește Europa nebunia dezlănțuită a lui Hitler. Cînd primejdia se apropie de patria lui, Graur n-a ezitat să se întoarcă în tărâu, relinându-i activitatea de gazetar.

Prezentă evocare ar rămîne incompletă dacă nu am nota cîteva cuvînturi despre împuñătoarea sa lucrare „Cu privire la Franz Ferdinand” apărută în 1936. Folosindu-se, în cele 600 de pagini, de un vast material documentar adunat în anii petrecuți la Viena ca șef al centrului redacțional pentru sud-estul Europei „Adevărului” și „Dimitriea”, Graur ne dă amplă și minuțioasă frescă a evenimentelor ce au dus la drama de la Sarajevo ce a constituit primul război mondial.

Această operă îl situează pe Graur — după aprecierea lui Șerban Cioculescu — printre marii sociologi ai tărîi, constituind un remarcabil document asupra complexului de evenimente ce au dus la dezălnuirea primei conflagrații mondiale și la destrămarea vastului imperiu austro-ungar.

Constantin Graur a avut o viață zburătoare, dar niciodată nu tranzacționat cu demnitatea sa. Cînd îl assalță jignirea, Graur studia, studia mereu, cu o splendidă seninătate. Dacă nu murcea prematur — afirmă Teodorescu-Branîște — ar fi dat cu siguranță culturii românești pagini inedite asupra unor capitoluri importante din viața socială a tărîi.

IACOB BACALU

DEBORA

Nu este Debora din Tora, Debora-proorocă, judecătoare și mamă în Israel; Debora, eroine din poemul-psalm *Cintarea Deborei*, poemul de vitejie, în care se arată cum proorocă din munții Efraim a trimis pe Barac, fiul lui Abinoam, din Chedesul lui Neftali, și a adunat zece mii de oameni din fiile lui Neftali și al lui Zebulon și cu ei, conducându-i în fruntea lor, și cu ajutorul Domnului Dumnezeului lui Israel, au invins pe Sisera, comandanțul ostilor regelui Iacob, care împărațină pe fiile lui Israel, după care a fost înțără și înținut timp de patruzeci de ani (Cartea Judecătorilor, 4-5).

Ci Debora, personajul literar al lui Gala Galaction — unul din personajele sale cele mai interesante, preferate și de scriitor.

O întâlnire în primul roman al lui Gala Galaction, *Roxana*, scris în anul 1930, la vîrsta de cincizeci de ani și după o strâlucită etapă literară și publicistică, în care, prin nuvele, povestiri, schite, articole, s-a impus ca scriitor de vîgoros și personal talent, „cel mai de seamă scriitor care a apărut după M. Sadoveanu” — cum l-a apreciat critica literară cea mai competență (G. Ibrăileanu). Cind a început să scrie romanele, după o experiență literară de peste douăzeci de ani, scriitorul era stăpîn pe condei și se găsise bine la cele ce avea de scris. A mărturisit că preferă românul și a trecut la roman pentru că poate face din el un bazar oriental, în sensul că oferă spațiu mai larg pentru dezbaterea și prezarea problemelor. Iar Gala Galaction teolog și scriitor, traducător biblic, spirit progresist și umanist, doare să abordeze și să înfățișeze literar, mai amplu și mai divers, epic — cum se spune, preocupările și idealurile sale religioase-teologice, sociale, etice, umaniste. Nu se putea să nu scrie romane. S-a afirmat, la primul său roman, că Gala Galaction era un romancier predestinat (Perpessicus).

La fel, era inevitabil, ca scriitorul traducător al Bibliei ebraice, să nu dea poporului biblic, și în romane, un tribut de cernăie, de înimă și de talent, așa cum a făcut de cîteva ori în genul scurt (bucătăile) de chibrituri, *Mos Lazăr, cizmarul, Mos Iosif Hainich*, un mare număr de articole despre scriitori, artiști, personalități, prietenii evrei. Cind scria *Roxana*, romancierul a destăinuit că „Israel și destinele lui exceptionale cuprind atât loc și au atîta însemnată în viața mea sufletească, încât ca fi de mirare să nu se găsească nicăieri, în Canaanul închipuirii mele, dumbrava și corul lui din Mamvri!”. În Debora și-a personalificat literar Canaanul său sufletește, proiectându-i o aureolă de semnificație și deziderare, din care nu lipsește ecuri biblice, precum și ecuri din actualitatea veacului și previziuni profetice pentru viitor.

In *Roxana*, Debora este prezentă ca o inteligență și frumoasă fiică a lui Israel, viață și fermețătoare fecioară, din familia Salomei, fiica Iordiei, fără jocul ei nefast. Scriitorul menționează că numele dv., de Debora, îmi recheamă atîta poezie biblică, înct vîs luan drept o veche cunoaștere de a mea, dacă nu mar stincheri această rochie modernă... Deși progresist în multe privințe, romancierul nu se prea împăca cu „stilul rochiilor scurte, această modă deplorabilă a zilelor zănuțe pe care le trăim” — cum le califică — și era în 1930, nu în anii universalei mini jupe...

Debora este fiica unui bancher, Simon, unul din stîlpii templului lui Moșah, dar evreu autentic și bun fiu al Sinagoge. Învățase, în copilarie, la Iesuia. Bancherul evreu are opinii și dispoziții sufletește interconfesionale. Un evreu, declară el, este totdeauna încințat cind se găsește în preajma slujitorilor Domnului. Evreul este, din firea lui, un iubitor de cele sfinte. Asemenea idei și sentimente are și Debora, chiar mai accentuate și mai evolute procreștină. Desigur Gala Galaction i-a fasonat după vizinutea sa. Arată el încă în perioada nuvelelor că pe eroii săi literari îi face să vorbească după cum dorește el. Este arta scriitorului —, iar în *Roxana* se recomandă pe sine însuși nu numai preot, dar și un poet al păcii între frați — între oameni și religii. Pe linia acestui ideal, îl face pe bancherul evreu prieten cu un bancher român, pe Debora bună și intimă prietenă cu soția bancherului român, Roxana, fiică de preot și bună creștină. Pe aceștia și pe alții de felul lor, i-a asociat, sprijinitori și colaboratori, în numele dragostei de oameni, pentru binele aproapelui sărac și neadreptății, concret, pentru ridicarea unei biserici într-un cartier suburban de muncitori...

Scriitorul a precizat, în sesătură romanului, că în *Roxana* și Debora a intruchipat și a prefigurat un simbol al apropierei, prieteniei și conlucrării între evrei și creștini, între confesiuni și oameni de diferite naționalități. De asemenea că Gala Galaction-poetul prietenie între frați — aprindea torță acestui simbol cind peste Europa se ridică spectrul sinistru al Hitlerismului și fascismului cu toate urmările lor criminale monstruoase care nu au înțîrtit. Și pară prevestind catalismul provocat de Hitler, opera socială, inter-națională și inter-confesională, inițiată de preotul Abel Pavel din *Roxana*, s-a prăbușit, ca un castel de cărti. Cu aceasta se încheie romanul.

Romancierul îl concepuse într-o triologie. Primul volum, *Roxana*, trebuia să-și urmeze, în continuare, al doilea, intitulat *Debora*, cu Debora personaj central, și volumul al treilea, *Ostrovul Patmos* (altă dată i-a zis *Pax*). In-

Gala Galaction, portret de ISER

ele, informa scriitorul, voi expune și voi lărgi parte din preocupările mele filozofice și umanitare. Din volumul al doilea, a scris și a publicat doar un capitol, tipărit în 1935 sub titlu *Debora* (Nuvelă inedită, Editura „Adevărul”). N-a avut răgazul necesar să scrie întreaga trilogie. Și imprejurările erau defavorabile astfel de simboluri...

Cu toate că este zâmbită literară, Debora lui Gala Galaction a existat aivea, cu acest nume... Este o caracteristică a creației literare și actualitatea epocii sale, din realitatea văzută de el, căreia doar i-a bolit cerul său sufletesc, cerul său ideatic. Într-o nuvelă a menținut și antropogenialele civile ale personajelor, nu numai întîmplările. A precizat de mai multe ori că eroii romanelor sale i-a pesuit în apele vieții sociale; i-a desprins din peretele realității; i-a furat, cu coada ochiului de pe stradă, din tren, din saloane, din cronica imensă a vieții. „Am schițat pe oameni aşa cum i-am găsit, explică cu prilejul unui roman de al său (Doctorul Taifun)... Un scriitor oricât ar fi el înamorat de viață ideală și de pură moralitate, este constrins de bles-temul lui de scriitor, să-și urmărească eroii prin viroagele și smîrcurile lor pămîntesti”.

A destăinuit că și personajele din *Roxana* au avut prototipuri și identități reale-civile. Pe *Roxana* și înțîmplător, în tren, cu o vară înainte de a scrie romanul. O scrisoare rămasă de la ea în tren i-a sugerat fabula romanului.

Pe bancherul Simon l-a cunoscut în București. A cumulat în el pe mai mulți oameni de afaceri. Scriitorii uzează de acest fel de întîmplări sintetice și reprezentative a mai multor prototipuri într-un personaj. „Bancherul Simon, a divulgat romancierul, este o chîntesenă a cătora bancheri evrei bucureșteni, totodată și eroii unor mari cruhuri financiare, cu care am avut, din păcate de-a face. În general, în *Roxana* am căutat să scot din amestecul a cinci înși, un singur tip”.

Pe Debora am văzut-o în 1926, în Eretz

Israel. Se numea Debora Calvarîchi. Scriitorul vizita Tara Sfîntă. Debora și tatăl ei i-au fost gazdă și însoțitori. I-a cunoscut în hotelul „Herzlia” din Haifa. I-a fost primul prototip. Au vizitat împreună chibburul Ain Harod. S-a întîmplat să ajungă la ora mesei de amiază și a mîncat, în sufrageria comună, împreună cu cei 200–250 membri coloniști, iahnie de fasole, conopida murată și ceai. „Am mîncat cu poftă, a notat scriitorul în carnetul său de însemnări. Găsesc bune și iahnia și conopida murată și, după ele, ceașcă uriașă de ceai”. La întrebarea unui însoțitor, căruia nu i-a prezentat iahnia și conopida murată și a mîncat mai mult de formă? De ce nu trăiți mai bine? Pentru că mîncăti atât de monastic, atunci cind aveți lapte, păsări, ouă?, răspunsul a fost dat din partea coloniștilor în felul următor: „Facem economii acolo unde nu ne doare să le facem, ca să putem cheltui mult unde trebuie, de pildă, la alimentarea copiilor...”. Mîncarea pe care aijă văzut-o ne este suficientă. Sunt zile când mîncăm și ouă și brînză, dar copiii trebuie să aibă zilnic lapte și ciocolată” („În Pămîntul Făgăduinței”).

La plecarea din Ain Harod, trei fete, surate de ale Deborei, au aprins admirarea și fantasia scriitorului. Întregindu-și și consolidind imaginea de vis a Deborei. „Cîțiva coloniști — printre ele și cîteva femei tinere — ieșau în tarină, la munca cimpului, după reapsoul din mijlocul zilei. Un car larg, ferecat, traș de niște cai sprintenii, stătea gata să pornească. În picioare, în car, apărăte de pălării de păie și îmbrăcate ca Ruth moabiteană, trei dintre coloniște priveau pe mosafiri gata și ei de plecare... A fost clipă sintetică și trainică mai presus de orice putință de explicare... Trei eroine din zilele noastre, uitind de jările nordice din care coboră, uitind orasele Europei și societatea lumii vecni, se sălăsuiau la picioarele muntelui Ghilbăo, ca să steargă de pe fruntea acestui munte străvechiul blestem al lui David și să redea Pămîntului Făgăduinței rodnicie nouă, o nouă pinzătură istorică și încă nelsemnată de cronicari nemuritori! Am avut o viziune de frumusețe și de destăinuire literară puternică și zguduitoare, ca o poruncă din vechile profesii... Un roman întreg, impunător și torid, mă învăluit ca fulgerul de o clipă din gura unui cuptor de uzină. Va trebui, cîndva, în viitor, dacă Dumnezeu nu mă va chema prea curind, să trec încă o dată, prin Eretz Israel și pe la Ain Harod, ca să precizez și să deghizesc, din stînga muntelui Ghilbăo, statuia mea de aur și flacără”.

Și în aliajul statuiei sale literare, a turnat și bronz uman indigen. Căci, cu alt prilej, vorbind de prototipurile Deborei, a mai mărturisit că „ultima Debora am înțîlnit-o, în timpul din urmă, într-o seară, la una din conferințele mele șinute pe Valea Trotușului”.

Înțelegem că romancierul a contopit în Debora lui ideală siluetele a mai multor fiice ale lui Israel, toate reale, dominate solar de Debora Calvarîchi, cu care a cules flori pe Carmel — steluțe, garofine, graminee, flori suave, fragede și parfumate, copleșit de emocii... „Îngrenunchez între flori, le string la piept și pe obrajii mei, mă zbat în mireasca lor și sărăt scîntul pămînt care le poartă”...

„Am voit, a precizat romancierul, ca Debora să fie vie, sufletească și neutănată pentru cititorii mei”.

Păcat că a rămas neterminată, doar numai cu soclu, statuia de flacără și de vis a Deborei sale.

Preot GHEORGHE CUNESCU

Creionul, tușul lor...

Cel dincolo pictor pe ale cărui opere au alcătuit, cred, oibii mei de copil și apoi de adolescent, a fost Lilien, ilustratorul Bibliei și al cărților cu conținut evreiesc. Desenul lui liniar și oarecum hieratic, a mingăților privirile mele de acum peste patruzei și cinci de ani, și, prin el, socot că am luat plastic și sensibil contact cu lumea culturală și literară evreiască, înainte de a lăsa contact cu conținutul literaturii sale. Și azi încă revederea chenarelor și gravurilor sale îmi răsfăță ochii. Mai mult încă, leg de orice text cu caracter iudeic — poem sau proză — semnificația cadoului desenului lui Lilien, împodobind scrierile de ale lui Bialik, Peretz sau Salomon Alehem, acestea insuflând textul cu un inel ce vine în montră sa un jucăier de preț.

Cititorii de acum peste patru decenii ai revistei „Hasîkîb” se deprinseră să ataceze textul său, arrăgător, pe lîngă ilustrațile lui Lilien și desenele semnate Rubin, artist continuând cu strălucire pe Lilien și care ambii au fost primii educatori plastici ai oibului și cugelui meu.

Pe același i-a completat, pe sărbătorul plastic, desenatorul Iser cu ale sale „Măști și obraz”, numite minimalizator „caricatură”, ce au apărut în revista „Flacără” și în publicațiile săptămînale, prin ani 1912—1916. Operele grafice din acele reviste, au apărut, și desenele semnate Rubin, o parte, ce de pildă „40 de figuri contemporane” și în volum, cu textul compus de P. Locusteanu. Erau ca niște plăci Röntgen, prințind în cîteva scrijne de cărbune, străsărurile dominante ale personajului zugrăvit, susținut și materie sa, destăinute la lată în aparent sumarele dar cîte de substanțiale și expresive linii trase, exprimate sintetic de magistrul ca profisiile lucrate în apă care ca și ale unui pamfletar ce are darul de a epuiza în chenarul unui singur medalion, datele fundamentale ale personalității celui vizat. Vrednic și proemințial continuator al lui Iser, Marcel Iancu, care s-a dedicat și mai mult sectorului literar, în desenele sale, își dezvăluie și în cîloare ca și în xilografi și lucrări de grafică socială, temperamental lui militant. În casă, într-altele opere ale lui Marcel Iancu, tabloul unei cizmarii, de o mare forță de expresie socialistă și umanitară, prin felul cum și înfățișă lucrătorul, cu picioarele goale, tocmai pentru a arăta condițiile nu numai fizice, dar dezumăzatoare ale acelei tagme a meseriajilor. O caracteristică a acestor graficieni și pictori — fie că se numesc Iser (care, artist îngăduit, și cind a trecut la culoare a rămas neînțrecut desenator, anatomia personajului prezentat fiind vizibilă și sub plasa pastel), Ross, M.H. Maxy, Brauner — e integrarea lor funcțională în peisajul cultural și istoric nostru, fără a părăsi tematica evreiască. În opera lui, Iser și-a legat numele de marii pamfletari, de stigmatizarea exploatației omului și a prizonierii luptătorilor.

In coloanele revistelor ce au avut privilegiul de a-l avea în redacție, el și-a desfășurat sarcasmul liniei sale, aciditatea satirică în tratarea subiectelor sociale, preluate cu eficiență de Marcel Iancu, Ross și Henri Daniel, fiecare expunând în felul său personal umanismul funciar și militarismul său, nota satirică moștenită de la profeti. Si, în buna tradiție a acestora, accentul mușcător al unor scriitori ca Heine, al unor graficieni ca Grosz, Käthe Kollwitz și Marc Chagall.

Pictori și graficieni enumerati și-au implementat viața artistică cu viața literară și viața artistică a acelei perioade, conferindu-i o aură distință, remarcabilă și irepetabilă.

Imi este un gind drag de mult și el s-a transformat într-un plan oarecum practic de a întocmi, într-o carte, tabloul acestor pictori și graficieni militanți, care prin colaborarea lor strînsă, plină de forță și participare, cu revistele și ziarele unui pește un sfert de veac, sau aliniați pleidei luptătorilor sociale.

Creionul sau tușul lor nu s-a limitat în exercițiul unor linii întocmite geometric sau desăvîrșit asimetric, ci au creat modul expresiv, cald, direct comunicativ al unei lumi dinamice. Operele lor sunt rezultatul nu numai al compasiunii pentru omeneire, ci și a capacitatei de simțire simpatetică a artistului cu umanitatea înconjurătoare și punerea lui în slujba acestaia. Planul meu e realizabil pentru că Marcel Iancu, H. Brauner, M. H. Maxy și Henri Daniel au colaborat la revistele care le-au arhitecturat din 1928 încoace: „Tiparita literară”, „România literară” de sub direcția lui L. Rebreanu sau în redacția cărora am lucrat ca acesta să fie apărăți. La fel în timpul tulburărilor din 1931; totuși obșteia s-a dezagregat începutul cu înțelutul și în cele din urmă nu s-a mai avut nimic despre ea.

Un oraș din Catalonia

Villafranca del Panades este un oraș din Catalonia, în apropierea Barcelonei la care se referă Solomon ben Abraham Adret (1235—1310) într-o din responsele sale. Cea mai veche informație despre existența evenimentelor pe aceste meleaguri datează din anul 1207, deși se pare că erau stabiliți aici încă la începutul secolului al XIII-lea. Mențiuni mai numeroase cu privire la comunitatea evreiască din Villafranca apar în secolul al XIV-lea. Astfel, rabbi Hasdai Crescas, bunicul ilustrului Hasdai Crescas a dus, prin anul 1346 tratative cu obștea din Villafranca în legătură cu contribuția acesteia la un împrumut, destinat campaniei din

Majorca a lui Pedro al IV-lea. După această dată, aflăm despre conducători ai comunității, între care Salomo de Cavalleria, Vidal de Tolosa, Vidal de Beders, Iacob ben Moses Hen etc. Numele a doi dintre aceștia, Vidal de Tolosa și Vidal de Beders denotă originea lor franceză.

Cind în timpul ciume negre din anul 1348 populația să-a dedat la acte de violență împotriva evreilor, regele Pedro al IV-lea a dat ordin ca aceștia să fie apărăți. La fel în timpul tulburărilor din 1391; totuși obșteia s-a dezagregat începutul cu înțelutul și în cele din urmă nu s-a mai avut nimic despre ea.

Simon Wiesenthal

Cristofor Columb discipol al lui Isaiia

capitol din volumul
„Vela Speranței“

Cristofor Columbi

Am semnalat, într-un număr anterior, apariția ultimei cărți a lui Simon Wiesenthal „Vela speranței, misiunea secretă a lui Cristofor Columb”. La prima vedere, poate pare deconcertant: cum va ajuns Simon Wiesenthal, ale cărei preocupații legate de criminalitatea nazistă sunt notorii, să se occupe de celebrul navigator din secolul al XV-lea? Răspunsul nici nu însușă autorul: „La sfîrșitul ultimului război mondial, am considerat că pentru a combate în mod eficient antisemitismul este necesar să urcă la sursele sale. Am pornit, deci, pe firul secolelor pentru a mă opri, în cele din urmă, în Spania”. și mai departe, face o paralelă între închizirile și nazismul, definind pe acesta din urmă drept „închizire care folosește tehnica secolului al XX-lea”.

In acest circuit de idei l-a regăsit pe Cristofor Columb. Biografia temerarului navigator a pasionat pe mulți istorici și cercetători, care i-au închinat ample lucrări. Cu toate acestea — și în mod paradoxal — datele esențiale ale biografiei sale au rămas puțin cunoscute. Aplecindu-se asupra acestei enigme a istoriei, Simon Wiesenthal încearcă să demonstreze în cartea sa că Cristofor Columb a pornit în mare parte la aventură mînat de dorința de a găsi pentru evreii exilați de închizitie un nou cămin. Amănuint turbuvător: cele trei caravele au ridicat ancora la numaj cîteva ore de la intrarea în vigoare a edictului de expulzare a evreilor de pe pămîntul Spaniei.

Reproducem aici un capitol din carte „Vela Sperantei”.

Din însemnările lui Columb reiese că nu concluziile științifice l-au determinat să intreprindă călătoriile sale, ci preziceările lui Isaiă, profetul pe care exploratorul îl venea. Printre extrasele din Cărțile profetilor pe care Columb le-a copiat el însuși, acele ale lui Isaiă ocupau locul cel mai mare. Atât în conversații, cât și în scrisorile sale, Columb se referea neîncetat la el. De mai multe ori a citat aceste două versete: „...căci pentru mine se adună corăbiile ca să aducă de departe pe feciorii tăi; aurul și argintul lor pentru numele Dumnezeului tău și pentru Sfântul lui Israel, care te slăvește” (Is. 60,9). „Pentru că eu voi crea ceruri noi și pământ nou” (Is. 65,17).

Reușita călătoriei însemna pentru el o confirmare a profetiei lui Isaia. Biblia și profetii îi completează cunoștințele, căci, bineînteleas, cultura lui Columb prezintă lacune.

Interesant și ciudat e faptul că pentru a umple aceste lacune el cinea scrierile eruditilor evrei. A studiat, între altele, declinul statului evreiesc înfațat în cronică lui Josephus Flavius: „Războul evreilor”; opera lui Abraham ibn Ezra „De nativitatibus” și cea de a patra carte a lui Esra. A citit chiar lucrarea unui evreu convertit, fostul rabi Samuel ibn Abbash despre Mesia și a copiat cîteva capitole din ea.

Se pune întrebarea : care erau relațiile lui Columb cu religia sa, cu catolicismul ? Dacă era un convertit sincer și nu simulat, atunci lucrurile se explică mai ușor. E indiscutabil că cunoștea la perfecție Biblia, multe din pasajele ei reflectându-se în modul său de gîndire. Astfel, într-o scrisoare adresată preceptorului prințului Juan, el se declară înîndru de relațiile sale cu Dumnezeul casei lui David. Prin-

sale cu Dumnezeu caselor lui David. În tre condițiile pe care le pune regilor este aceea de a putea purta titlul de „don”. Unii istorici atribuie insistența cu care navigatorul a preținut acest privilegiu faptului că în baza unei legi promulgate de Juan al II-lea la 2 ianuarie 1412, la Valladolid, evreii nu aveau dreptul de a-l purta.

Manuscrise din
arhiva lui
Cristofor Columb

În colțul
din stînga, sus, se vede
semnul ebraic
beth-hei

de sus din stînga un arabesc trasat de Columb. Cum acest semn nu figurează decît în scrisorile adresate lui Diego, poate fi interpretat ca un semn de recunoaștere paternă și afectuoasă". Alți cercetători au crezut că poate fi vorba de un semn făcut de arhivarul din Veraguia și nu i-au atribuit nici o importanță. Fritz Streicher însă, care a studiat scrisul lui Columb și stăruind asupra fiecărui punct, fiecărei virgule și fiecărei trăsături de condei, vede în el un semn care reprezintă o înțelegere secretă. Ceea ce îl interesa pe Streicher și pe alți cercetători era de a stabili originea lui Columb după felul cum cunoaște el limba spaniolă (castilana). Fritz Streicher respinge posibilitatea unei origini evreiești: totuși, crede că arabescul în chestiune ar putea fi un semn convenit între tată și fiu.

Madariaga vorbește și el de acest semn, asupra căruia a atras atenția Maurice David. Totuși, cum el cuprinde și o cruce, consideră că nu e un semn ebraic.

Dar crucea figura pe toate scrisorile epocii. Ea înseamnă: „În numele lui Dumnezeu“ iar acela care nu o întrebuiuță, mai ales în Spania, devinea suspect. Attitudinea tipică a maranilor era tocmai de a se comporta ca creștini său la suță — s-ar putea chiar spune o său cincizeci la suță — în exterior, dar în cercul intim al familiei de a nu ascunde niciodată originea și atașamentul față de îndrajism.

De cele mai multe ori se căsătoareau între ei, pentru a evita slăbirea legăturii care îi mai unea cu iudaismul. Duminică, mergeau la slujbă și făceau paradă de nouă lor religie, dar în secret respectau prescripțiile iudaice, cu riscul permanent de a fi decoperiți.

Madariaga atribuie totuși o semnificație misteriosului semn; el presupune că pe această cale Columb intenționează să amintească fiului său ceva, sau este vorba de o tradiție familială.

Dacă Columb era un convertit, semnul crucii era destinat societății din acea vreme, cu regii săi singeroși, cu inchiziția și autodafé-urile ei. Fiului său, însă, el îi spunea în limba strămoșilor: „Lăudat fie Domnul! Maranii ţineau mult la această tradiție familială și se străduiau ca ea să

Cind am cerut, la arhiva Indiei, una din aceste scrisori — era cea datată 5 februarie 1505 — am găsit confirmarea ipotezei lui Maurice David. În timp ce întreaga scrisoare era scrisă de la stîngă la dreapta, cu caractere latine, scrierile

Omnes scientes venire ad aquas; et qui uia dulcis uiget
in praecepto eius, et ex conuersione eius. **I**ntra
autem uiam uenientem per dulcem, et hinc uia
vera, et fortis habent maius simplicitatem, et inservient
dum pax. **I**n ea certe populis non enim
dicitur ac preceptum est quia uita nostra
resistat mortalitate, sed quia non resistit cor-
de te auctoritate dei cuius est fons suadit. **S**icut et
et ex auctoritate nominis tui sonus electio.

STIRI

JIYUT

EXPOZIȚIE DE ARTĂ EVREIASCĂ ÎN MEXIC

Sub patronajul secției de Arte Frumoase a Ministerului invățământului s-a organizat la Muzeul San Carlos din Mexico City o expoziție de artă evreiască. Printre alte exponate de valoare se află mai multe lucrări de Marc Chagall și de Mané Katz, suluri ale Torei și mozaicuri descoperite în străvechi temple din Iudeea.

O TORA CHINEZEASCĂ LA DALLAS

La o universitate protestantă din Dallas s-a descoperit un sul al Torei provenind din Kai-Feng, o localitate din China unde se află pe vremuri o importantă comunitate evreiască.

Sulul a fost examinat de un expert al Seminarului teologic evreiesc din New-York, care a constatat că este vorba de o Tora scrisă de evrei din China. Universitatea din Dallas l-a achiziționat în anul 1964. La început s-a crezut că ar fi de proveniență poloneză, apoi că provine din Spania secolului al XVIII-lea. Dr. Schmeltzer, expertul Seminarului teologic din New-York a stabilit că sulul respectiv provine din Kai-Feng, unde a existat o comunitate încă din secolul al XII-lea. Se presupune că sulul a fost adus în Statele Unite de către misionari. Se cunosc săse sururi ale Torei, având aceeași origine, dintre care unul se află la British Museum. Cel din Dallas datează din anul 1642.

EVREII DIN ANGLIA

O statistică recentă a lui Board of Deputies, organizația reprezentativă a evreilor din Anglia, arată că în această țară trăiesc în prezent 410 000 evrei. Dintre aceștia, 280 000 domiciliază la Londra iar 130 000 în diferite orașe din provincie. În țară funcționează 375 temple și sinagogi.

ARHEOLOGIE BIBLICĂ

La Londra a apărut carteau lui Ronald Harker „Săpături arheologice în țările biblice”. Lucrarea, bogat ilustrată, înfățează rezultatele săpăturilor făcute în ultimii ani de diferite expediții științifice pe locurile unde au fost în anticitate orașele Ur, Ninive, cetatea Masada, precum și Ierusalim și Iericho.

„TATAL MEU, ȘALOM ALEHEM”

Așa se intitulează volumul biografic recent apărut în editura „Safrit Poalim” din Tel Aviv în care fiica ilustrului scriitor, Mary Goldberg, înfățează cititorilor un Șalom Alehem în multe privințe inedit.

In prefață cărtii, autoarea notează că în ciuda marelui succes popularități, pînă acum nu există o biografie completă a scriitorului. La vremea sa, Șalom Alehem însuși intenționase a asternere pe hîrtie povestea vieții sale, dar proiectul nu l-a realizat decît în mică măsură: povestirea sa autobiografică se oprește la vîrstă de 21 de ani.

Ediția actuală este o traducere după originalul scris în limba engleză, care s-a bucurat de o bună primire în S.U.A.

UN MILENIU DE EXISTENȚĂ

Orașul Bamberg, situat în nordul Bavariei (R. F. Germania) își sărbătorește un mileniu de existență și împreună cu el și obștea evreiască de acolo. O comunitate evreiască cu administrație și justiție proprie, este menționată din anul 1365. În anul 1403, comunitatea numără 37 de familii; în 1811 erau înregistrăți 287 de evrei, iar în 1880, 1269. Numărul lor a scăzut la 812 în 1933 și la 420 în 1939. O colaboratoare a Societății ecumenice din Bamberg și Göttingen, d-na Hiede Friedrich-Brettinger a scris în anii trecuți un studiu despre această comunitate. Studiul e însoțit de fotografii, între care Vechea sinagogă precum și noua sinagogă construită în anul 1910 și distrusă în noiembrie 1938, în așa-zisă „noapte de cristal”.

În seria studiilor despre „Istoria și topografia orașului Bamberg” a apărut și lucrarea „Despre Judenhof și vechea șiliță evreiască din Bamberg”.

În anii de după cel de al doilea război mondial în acest oraș s-a înfiripat o nouă comunitate evreiască, compusă din 70 de suflete.

25 DE ANI DE LA MOARTEA LUI EGON ERWIN KISCH

S-au împlinit 25 de ani de la moarte scriitorului și ziaristului Egon Erwin Kisch. Aceasta a devenit celebru ca reporter datorită cărților sale „Aventuri în cinci continente” și „Povestiri din șapte ghetouri”.

O EXPOZIȚIE PE O TEMĂ VEȘNIC ACTUALĂ

In orașul Philadelphia (S.U.A.) s-a deschis o expoziție fotografică consacrată vieții evreilor din Europa, în timpul ocupației naziste.

UN NOU TEATRU EVREIESC

Din Boston (S.U.A.) se anunță înființarea unui nou teatră evreiesc. Printre proiectele nouului ansamblu se află piese inspirate din viața emigranților evrei în America din anii celor de al treilea deceniu al secolului XX, revoltă din ghetoul Varșoviei etc.

SIGILIUL LUI NAHMANIDES

In valea Acco, la Tel Kaisun a fost descoperit sigiliul lui Nahmanides, vechi de 700 de ani. El este rotund, cu diametrul de 2,2 centimetri, avînd următoarea inscripție ebraică: „Moșe, fiul răposatului Nahman Gerondi Ha-Zak”. Nahmanides, înțeleptul rabbin din Spania, denumit după inițialele sale și Ramban, s-a stabilit în anul 1267, în vîrstă de 70 de ani, în orașul Acco. El a întemeiat la Ierusalim o sinagogă, cunoscută pînă în secolul al XVI-lea sub numele de „Midras Ramban”.

INSCRIPTIJE EBRAICE DESCOPERITE LA DIJON

La Dijon, oraș din centrul Franței, s-a descoperit — cu ocazia unor săpături efectuate sub turnul Bar, vechiul castel al duilor din dinastia Capet, construit în anii 1360—1380 — o piatră avînd gravată o inscripție ebraică. Istorică și arheologică nu au putut încă lămurî împrejurările în care inscripția a ajuns aici.

ORATORIUL „MOSES ȘI AARON”

În ciclul concertelor programate la Tonhalle din Zürich, se va executa și lucrarea „Dans în jurul vițelului de aur”, din oratoriul „Moses și Aaron” de Arnold Schönberg.

ANIVERSAREA GHETOULUI DIN VARȘOVIA

Presă evreiască din lume continuă să consacre materiale aniversare și la 30 de ani de la răs-

coala antinazistă a ghetoului din Varșovia. Au apărut studii istorice care pun în lumină semnificația evenimentelor, amintiri ale puținilor supraviețuitori etc. După cum am relatat, în toate comunitățile evreiești au fost organizate adunări și manifestări solemne. Presă și agenția telegrafică JTA a relatat pe larg despre comemorarea ce a avut loc la templul coral din București.

REUNIUNEA DE LA PARIS

Cu participarea dr.-ului Nahum Goldmann și a altor personalități ale vieții evreiești din Franța, Israel, Anglia, Belgia și alte țări europene a avut loc la Paris cea de-a patra sesiune a reprezentanților vieții publice pregăsite evreiești. Au fost dezbatute probleme privind situația evreilor în lume, chestiuni organizatorice etc.

REEDITARE

In editura israeliană „Dvir” a apărut într-o ediție populară carteau lui Iehuda Halevy (1080—1142) „Cartea Kuzari”. Scrisă sub impresia legendei răspîndite în secolul al XI-lea în Europa despre niște misterioase triburi de pe Volga ce ar fi adoptat religia mozaică, această scriere înfățează bazele credinței noastre, într-o formă cît se poate de accesibilă.

COLECȚIA „DIASPORA”

Incepînd din anul 1971 editura Calmann-Levy din Paris editează colecția „Diaspora”, menită a prezenta valori ale culturii iudeice. Dintre titlurile apărute pînă acum: „Esența profetismului” de prof. André Neher; „Evreii americanii” de Nathan Glazer.

PREMIERA BALETULUI „DER DYBUK”

Ziarele anunță că în curînd va avea loc premieră baletului lui Leonard Bernstein „Der Dybuk” după piesa lui An-Ski.

ENCICLOPEDIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN BAVARIA

In seria cărților publicate de Iad Väsem — instituția care cultiva amintirea martirilor exterminati de naziști — a apărut un volum: „Encyclopædia comunităților evreiești din Bavaria, de la întemeiere pînă după perioada holocaustului”, de istorici Baruch Zwi Ophir, Shlomo Schmidt și Chasia Turtel. Volumul, apărut în limba ebraică și engleză, este rodul unei munci de aproape zece ani și cuprinde o documentație bogată. După o privire retrospectivă asupra începăturilor acestor comunități, autori încordă un spațiu mare perioadei începînd din secolul al XIX-lea, cu accentul pe epoca nazistă.

ANIVERSARE

Publicația trimestrială *The Jewish Quarterly*, care apare la Londra a înălțat 20 de ani de la apariție regulată.

DICTIONAR ARAB-EBRAIC

A apărut primul volum al unui nou dicționar arab-ebraic, în cinci volume, editat de profesorul Moșe Goen Gottstein, conducătorul departamentului de limbi semitice vechi de la Universitatea ebraică.

MANUSCRISE EBRAICE LA BIBLIOTECA AMBROSIANA DIN MILANO

In Milano a apărut de curînd în editura Edizioni II Polifilio un volum intitulat *Hebraica Ambrosiana*. Prima parte a acestei cărți cuprinde descrierea manuscriselor ebraice ale lui Aldo Luzzato iar partea a doua se ocupă de manuscrisele ilustrate ale Luizei Mortara Ottolenghi. Aceste manuscrise sunt considerate documente de valoare ale Bibliotecii Ambrosiene din Milano.

LITERATURA EVREIASCĂ CONTEMPORANĂ

La centrul comunității evreiești din Zürich a avut loc o seară culturală. Mai mulți actori au citit din lirica și proza unor poeți și scriitori evrei din secolul al XX-lea ca Franz Werfel, David Rokeah, Richard Beer-Hofmann, Nelly Sachs, Hedda Zinner și. și au vorbit despre aportul lor la literatura universală.

UN SCRITOR APRECIAT

Scrisorul elvețian de limbă franceză, Albert Cohen, căruia Academia franceză i-a decernat în anul 1968 marele premiu al Academiei pentru roman, a publicat de curînd o nouă carte: „O, Vous frères humains”. Autorul își caracterizează aşa cartea sa: „Umorul este una din fațetele dragostei. Ironia mea este duioasă. Ca evreu, nu mă tem să rid de coreligionarii mei din Cefalonie. Nimic nu poate perclista o dragoste adevarată.”

Carta este o alternanță de ris și lacrimi, de bcurie și tristețe, de prozaism și lirism. Balansind între o tendință și alta, el oferă imaginea unor caractere evreiești profund umane.

COMEMORARE

Acum 90 de ani a început din viață rabinul Israel Salanter, înainteitorul mișcării Musar. În legătură cu aceasta, în Statele Unite a apărut de curînd o antologie Musar. Cunoscuta ieșivă din Baltimore îi poartă numele.

